

KORUMA AMACIYLA ÖZGÜRLÜĞÜN KISITLANMASI KAPSAMINDA KURUMA YERLEŞTİRME VE KURUMDAN ÇIKARMA KARARI VE BU KARARLARA KARŞI BAŞVURULABİLECEK YOLLAR

*The Decision to Reserve and Remove from The Institution within The
Scope of Restriction of Liberty for Protection and Methods Against
These Decisions*

Prof. Dr. Murat DOĞAN*
C. Savcısı Burak YAKAN**

ÖZET

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması, bir gerçek kişinin, belirli zayıflık hallerinin varlığı halinde ihtiyaç duyduğu kişisel korunmanın sağlanması amacıyla iradesine karşı veya iradesi olmaksızın

---

* Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi, E-posta: murat.dogan@erciyes.edu.tr, ORCID ID: orcid.org/0000-0002-5428-5254.

** Cumhuriyet Savcısı, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi, E-posta: yakanburak@gmail.com, ORCID-ID: orcid.org/0000-0002-3115-9597.

Makale Geliş Tarihi: 02.08.2022

Makale Kabul Tarihi: 28.10.2022

⇒ Atıf Şekli: Murat Doğan ve Burak Yakan, “Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması Kapsamında Kuruma Yerleştirme ve Kurumdan Çıkarma Kararı Ve Bu Kararlara Karşı Başvurulabilecek Yollar”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 18/1 (2023): 3-46.

⇒ Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

bir kuruma yerleştirilmesi veya bulunduğu kurumda alıkonulmasıdır. Bu tedbir, gerçek kişiler hakkında uygulanır.

Bir vesayeti tedbiri olarak koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanabilmesi için zorunlu şartlardan biri de kısıtlanacak kişinin yerleştirileceği elverişli bir kurumun bulunmasıdır. Kurumun bulunmaması veya bulunmakla beraber elverişli olmaması halinde yerleştirme kararı verilemez.

Kurum kavramının kapsamına, kişinin iradesine karşı veya iradesi bulunmaksızın hareket serbestisinin hissedilebilir ölçüde sınırlandırılarak kişisel korunmasının sağlandığı, hastane, bakımevi, yurt, rehabilitasyon merkezleri veya klinik gibi yerler girmektedir.

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması kurumundan beklenen amacın gerçekleştirilmesi, kişinin ihtiyaç duyduğu tedavi, eğitim, ıslah veya bakımı sağlamaya elverişli kurumlar sayesinde mümkün olur. Bu sebeple, sözü edilen kurumların hem fiziki hem de hukuki yapılarının pozitif hukuk düzenlemesiyle belirlenmesi gerekir.

Kurum, organizasyon yapısı, personel kapasitesi ve benzeri özellikleri ile kişinin ihtiyacı olan tedavi, eğitim, ıslah veya bakımı kişiye özgü olarak esaslı bir şekilde sağlamaya yetecek düzeyde olması halinde elverişli kabul edilir. Kurumun, kişinin kolaylıkla ayrılmasını engelleyici güvenlik önlemlerini haiz olması da gerekir.

Kısıtlanan kişinin kuruma yerleştirilmesine ve kurumdan çıkarılmasına ilişkin kararlara karşı itiraz yoluna başvurmak mümkündür. İtiraz hakkında yerleştirme kararı verilen kişi tarafından yapılabileceği gibi onun yakınları tarafından da yapılabilir.

İtiraz denetim makamına (asliye hukuk mahkemesine) yapılmalıdır. Denetim makamının kararına karşı ise istinaf yoluna başvurmak mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması, kuruma yerleştirme, elverişli kurum, kurumdan çıkarma, itiraz

ABSTRACT:

Restriction of freedom for the purpose of protection is the placement or detention of a natural person in an institution against his will or without his will, in order to provide the personal protection he needs in case of certain weakness. This measure applies to natural persons.

One of the mandatory conditions for the restriction of freedom for the purpose of protecting the guardianship is the existence of a suitable institution where the person to be restricted will be placed. If the institution does not exist or is not available, a placement decision cannot be made.

The scope of the concept of institution includes places such as hospitals, nursing homes, dormitories, rehabilitation centers or clinics where personal protection is ensured by perceptibly limiting the freedom of movement against or without the will of the person.

The realization of the purpose expected from the institution of restriction of freedom for the purpose of protection is possible through institutions that are suitable for providing the treatment, education, correction or care that the person needs. For this reason, both the physical and legal structures of the mentioned institutions should be determined by positive law regulation.

The institution is considered suitable if its organizational structure, personnel capacity and similar features are sufficient to provide the treatment, education, improvement or care that the person needs in a fundamental way. The institution should also have security measures that prevent the person from leaving easily.

It is possible to appeal against the decisions regarding the placement and removal of the restricted person from the institution. The objection can be made by the person on whom the placement decision is made, or it can be made by his/her relatives.

The appeal must be made to the supervisory authority (the court of first instance). It is possible to appeal against the decision of the supervisory authority.

Key Words: Restriction of freedom for the purpose of protection, placement in theory, eligible institution, expulsion, objection

GİRİŞ

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması, bir gerçek kişinin, belirli zayıflık hallerinin varlığı halinde ihtiyaç duyduğu kişisel korunmanın sağlanması amacıyla iradesine karşı veya iradesi olmaksızın bir kuruma yerleştirilmesi veya bulunduğu kurumda alıkonulmasıdır. Bir müessese, Türk Medeni Kanunu'nun "Aile Hukuku" kitabının "Vesayet Hukukuna" ayrılan üçüncü kısmında, vesayet hükümleri arasında bir vesayet tedbiri olarak düzenlenmiştir.

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması tedbirinin uygulanabileceği zayıflık halleri sınırlı sayıda olup bu haller Kanun'da, akıl hastalığı, akıl zayıflığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, ağır tehlike arz eden bulaşıcı hastalık ve serserilik olarak belirlenmiştir. Bu sebeplerden biriyle ihtiyaç duyulan kişisel korunma tedaviyi, eğitimi, ıslahı veya bakımı oluşturabilir. Burada önemli olan kişinin zayıflık halinden kaynaklı korunma ihtiyacının giderilmesi ile bağımsızlığının ve kendi sorumluluğunu yeniden üstlenmesinin, bu mümkün değilse alacağı yardım ile insan onuruna yakışır bir hayat sürmesinin sağlanmasıdır.

Bu çalışmada, öncelikle koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması talebi, kısıtlama ve kuruma yerleştirme kararı verilebilmesi için zorunlu şartlardan olan elverişli bir kurumun bulunması şartı üzerinde durulacak, bu çerçevede koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması ve kurumdan çıkarma talebinin yöneltilebileceği görevli ve yetkili mahkeme belirlenmeye çalışılacaktır. Ardından koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması ve kurumdan çıkarma kararına karşı itiraz yolu ve bu itiraza ilişkin karara karşı başvurulabilecek kanun yolu incelenecektir.

I. KORUMA AMACIYLA ÖZGÜRLÜĞÜN KISITLANMASI TALEBİ VE KISITLANACAK KİŞİNİN YERLEŞTİRİLEBİLECEĞİ ELVERİŞLİ KURUM

A) KISITLAMA TALEBİNİN ŞARTLARI VE ÖZELLİKLE ELVERİŞLİ BİR KURUMUN BULUNMASI

1. Genel Olarak Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanmasının Şartları

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasında talep edilebilecek tedbir, koruma ihtiyacı bulunan kişinin kısıtlanması ve bu çerçevede bir kuruma yerleştirilmesidir. Bu talebin kabul edilebilmesi, Türk Medeni Kanunu'nun 432. maddesinde düzenlenen koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması, kişi özgürlüğüne ağır bir müdahale niteliğinde olduğundan kanun koyucu tarafından sıkı şartlara bağlanmıştır. Bu şartlar; kişinin ergin olması, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması sebeplerinden (zayıflık hallerinden) birinin bulunması, kişisel korunmanın başka şekilde sağlanamaması (orantılılık), toplum için tehlike oluşturma, elverişli bir kurumun varlığı ve tali bir şart olarak kişinin çevresine getirdiği külfet şeklinde sıralanabilir. Bu makalenin konusunu söz konusu şartlardan "elverişli bir kurumun bulunması" oluşturmaktadır. Bu sebeple aşağıda ayrıntılı olarak elverişli kurum kavramı üzerinde durulacaktır.

2. Elverişli Bir Kurumun Bulunması

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanabilmesi için kişinin zayıflık hali içerisinde bulunması, bu zayıflık hali nedeniyle kişisel korunmasının başka şekilde sağlanamaması ve toplum için tehlike oluşturma şartları dışında, kişinin tedavisi, eğitimi veya ıslahı için elverişli bir kurumun varlığı da şarttır. Bu durum TMK m. 432/1'de kişinin "tedavisi, eğitimi veya ıslahı için elverişli bir kuruma" yerleştirilebileceği veya alıkonulabileceği şeklinde ifade edilmiştir. Elverişli bir kurumun varlığı şartını, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması kurumuna hayat veren, uygulanabilirliğini sağlayan veya dış dünyada vücut bulduran şart olarak da nitelendirebiliriz. Zira açıklanacağı üzere, kişinin

tedavisi, eğitimi veya ıslahı için yerleştirilebileceği veya alıkonulabileceği elverişli bir kurum bulunmuyorsa, diğer şartlar mevcut olsa dahi koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasından bahsedilemez¹.

a) Kurum Kavramı

Kurum kavramı, Türk Medeni Kanunu'nda tanımlanmamıştır. Kurum kavramının, kanunda geniş anlamda kullanıldığı kabul edilmekte ve kişinin iradesine karşı veya iradesi bulunmaksızın hareket serbesliğinin hissedilebilir ölçüde sınırlandırılarak kişisel korunmasının sağlandığı her yer “kurum” kabul edilmektedir². Bu kapsamda, hastane, bakımevi, yurt, rehabilitasyon merkezleri veya klinik kurum kavramına örnek gösterilebilir.

Bir yerin kurum olarak kabul edilebilmesi için oradan izinsiz bir şekilde ayrılmanın yasak olması, fiilen oradan çıkmanın kolay olması yeterlidir. Bunun için, çıkışın ancak firar etmekle mümkün olduğu cezaevi gibi çok yüksek bir güvenlik seviyesine de gerek yoktur³. Öte yandan belirtmek gerekir ki, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması ile kişinin zayıflık halinden kaynaklı korunma ihtiyacının giderilmesi ile bağımsızlığını ve kendi sorumluluğunu yeniden üstlenmesi, bu mümkün değilse alacağı yardımla insan onuruna yakışır

---

¹ Çavuşoğlu Işintan, Pelin. “Türk Hukukunda Yeni Bir Müessese Koruma Amacıyla Kişi Özgürlüğünün Kısıtlanması (MK m. 432-437)”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3, sayı 2 (2004): 297-306, 301; Cumaloğlu, Emre. “Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması: Özellikle Psikososyal Engelli Bireyler Bakımından ‘Elverişli Kurum’ Sorunu”, *İzmir Barosu Dergisi*, sayı 1 (2021): 15-51, 16.

² Honsell, Heinrich/Vogt, Nedim Peter/Geiser, Thomas. *Zivilgesetzbuch I: Art. 1–456 ZGB (Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht)*. 3. Auflage. Basel: Helbing & Lichtenhahn, 2006, 1946 N.22; Spirig, Eugen. “Die Allgemeine Ordnung der Vonnundtschaft, Die fürsorgerische Freiheitsentziehung Art. 397a- 397f”, içinde *Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, II. Band, Das Familienrecht*, ed. Peter Gauch ve Jörg Schmid, 3. Auflage (Zürich: Schulthess, 1995), 46 N. 119; Tuor, Peter/Schnyder, Bernhard/Schmid, Jörg/Rumo-Jungo, Alexandra. *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*, 12. Auflage (Zürich: Schulthess, 2002), 514.

³ Honsell/Vogt/Geiser, *Zivilgesetzbuch I: Art. 1–456 ZGB (Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht)*, 1946 N.22; Spirig, “Die Allgemeine Ordnung der Vonnundtschaft, Die fürsorgerische Freiheitsentziehung Art. 397a- 397f”, 46 N.120.

bir hayat sürmesi hedeflendiğinden cezaevlerinin kurum olarak kabul edilebilmesi mümkün değildir⁴.

Kurumun kamusal idarenin yönetiminde olmasının veya özel hukuk teşebbüsleri tarafından yönetilmesinin de herhangi bir önemi yoktur⁵. Bu nedenle kişinin devlet idaresi dışındaki özel bir huzurevi- ne yahut devlet hastanesi dışındaki özel bir kliniğe yerleştirilmesi de mümkündür. Kişide bulunan zayıflığın giderilmesi için ihtiyaç duydu- ğu tedavi, eğitim, ıslah veya bakımı sağlamaya elverişli her yer kurum kabul edilebilir⁶.

Kurum kavramının somutlaştırılmasında, Sosyal Hizmetler Ka- nunu'ndan yararlanılabilir⁷. Nitekim söz konusu Kanun, sosyal hiz- metlerle ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek kişileri ve özel hukuk tüzel kişilerini, sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarında çalışan personeli, sosyal hizmetlerden faydalananları ve faydalananak durumda olanları kapsamaktadır (SHK m. 2). Keza yine, bu Kanun kapsamında kurulan bağlı kuruluşlar dışında sosyal hizmet kuruluşu kurulması izne bağlanmış olup alınacak tertip ve tedbirlerle bunların hizmet, işleyiş ve personele ilişkin hususlarda tespit edilen standart ve esaslara uygun olarak faaliyette bulunmalarının sağlanacağı (de- netleneceği) belirtilmiştir (SHK m. 4 b. (f)). Korunma ihtiyacı olan kişilere hizmet vermek üzere kurulacak sosyal hizmet kuruluşları Kanun'da belirlenmiştir (SHK m. 3 b. (f)). Çocuk veya yetişkin kişilere hizmet verecek kuruluşlar; çocuk yuvaları⁸, yetiştirme yurtları⁹, kreş

⁴ Cumalıoğlu, "Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması: Özellikle Psikososyal Engelli Bireyler Bakımından 'Elverişli Kurum' Sorunu", 30

⁵ Honsell/Vogt/Geiser, *Zivilgesetzbuch I: Art. 1-456 ZGB (Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht)*, 1946 N.22.

⁶ Karabağ Bulut, Nil. "Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması Kurumunun Ağır Tehlike Arz Eden Salgın Hastalık Hali Bakımından Elverişliliğinin Değerlendirilmesi", *İstanbul Hukuk Mecmuası* 78, sayı 2 (26 Ekim 2020): 517-561, 538, <https://doi.org/10.26650/mecmua.2020.78.2.0010>.

⁷ RG. 27.05.1983, S. 18059.

⁸ 0 - 12 yaş arası korunmaya ihtiyacı olan çocuklarla gerektiğinde 12 yaşını doldu- ran kız çocuklarının, bedensel, eğitsel, psiko-sosyal gelişimlerini, sağlıklı bir kişi- lik veya iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla görevli ve yükümlü yatılı sos- yal hizmet kuruluşlarıdır (SHK m. 3 b. (f) (1)).

ve gündüz bakımevleri¹⁰, huzurevleri¹¹, bakım ve rehabilitasyon merkezleri¹², çocuk destek merkezleri¹³, kadın veya erkek konukevleri¹⁴, toplum veya aile danışma merkezleri¹⁵, aktif yaşam merkezleri¹⁶, çok amaçlı sosyal hizmet kuruluşları¹⁷, çocuk evleri¹⁸, çocuk evleri sitesi¹⁹, ev tipi sosyal hizmet birimleri²⁰, sosyal hizmet merkezidir²¹.

-
- ⁹ 13 - 18 yaş arası korunmaya ihtiyacı olan çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi edilmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak yetişmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır (SHK m. 3 b. (f) (2)).
- ¹⁰ 0 - 6 yaş grubundaki çocukların bakımlarını gerçekleştirmek, bedensel ve ruhsal sağlıklarını korumak ve geliştirmek ve bu çocuklara temel değer ve alışkanlıkları kazandırmak amacıyla kurulan ve yatılı olmayan sosyal hizmet kuruluşlarıdır (SHK m. 3 b. (f) (3)).
- ¹¹ İhtiyacı olan yaşlı kişileri huzurlu bir ortamda korumak ve bakmak, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır (SHK m. 3 b. (f) (4)).
- ¹² Bedensel, zihinsel ve ruhsal engellilikleri nedeniyle normal yaşamın gereklerine uymama durumunda olan kişilerin, fonksiyon kayıplarını gidermek ve toplum içinde kendi kendilerine yeterli olmasını sağlayan beceriler kazandırmak veya bu becerileri kazanamayanlara devamlı bakmak üzere kurulan sosyal hizmet kuruluşlarıdır (SHK m. 3 b. (f) (5)).
- ¹³ Suça sürüklenmesi, suç mağduru olması veya sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması sebebiyle haklarında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen çocuklardan psiko-sosyal desteğe ihtiyaç duyduğu tespit edilenlerin, bu ihtiyaçları giderilinceye kadar geçici süre ile bakım ve korunmalarının sağlandığı, bu süre içinde aile, yakın çevre ve toplum ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü; çocukların mağduriyet, suça sürüklenme, yaş ve cinsiyet durumuna göre ayrı ayrı yapılandırılan veya ihtisaslaştırılan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır (SHK m. 3 b. (f) (6)).
- ¹⁴ Fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismara uğrayan kadın veya erkeklerin psiko-sosyal ve ekonomik problemlerinin çözülmesi sırasında varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geçici bir süre kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır (SHK m. 3 b. (f) (7)).
- ¹⁵ Toplumun ve ailenin gelişmesi için; bireyin katılımcı, üretken ve kendine yeterli hale gelmesi amacıyla koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici işlevlerini, gerekirse diğer kuruluşlar ve gönüllülerle işbirliği içerisinde sunmakla görevli bulunan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarıdır (SHK m. 3 b. (f) (8)).
- ¹⁶ Yaşlı bireyler ile engelli bireylerin yaşam kalitesinin artırılması ve sosyal hayata aktif katılımlarına katkı sağlanması amacıyla, engelli ve yaşlı bireyler ile ailelerine rehberlik ve destek hizmeti ile evde gündüz bakım hizmeti sunan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarıdır (SHK m. 3 b. (f) (9)).
- ¹⁷ Aynı yerleşkede ve/veya binada, birden çok sosyal hizmet kuruluşunun tek yönetim ve denetim altında kurulmasına ve çalışmasına imkan tanıyan sosyal hizmet kuruluşlarıdır (SHK m. 3 b. (f) (10)).

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması kurumundan beklenen amacın gerçekleştirilmesi, kişinin ihtiyaç duyduğu tedavi, eğitim, ıslah veya bakımı sağlamaya elverişli kurumlar sayesinde mümkün olur. Bu nedenle kurumların hem fiziki hem de hukuki yapıları son derece önemlidir²². Türk Medeni Kanunu'nda kurumlarda sunulacak hizmetin usul ve esasları ile ilgili herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Türk Medeni Kanunu'nun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük²³ m. 57 b. (b)'de "Koruma amacıyla özgürlüğü kısıtlanan ergin kişinin tedavisi, eğitimi veya ıslahı için elverişli bir kuruma yerleştirilmesi veya alıkonulmasına ilişkin esas ve usulleri düzenleyen yönetmeliğin" en geç bir yıl içerisinde çıkarılacağı belirtilmiş ise de henüz bu konuda bir yönetmelik çıkarılmamıştır.

İsviçre'de daha önce her bir kanton kurumlarda uygulanacak esas ve usulleri belirlemekle yetkilendirilmişti²⁴. 2008 değişikliği ile

---

¹⁸ 0-18 yaşlar arasındaki korunmaya ihtiyacı olan çocukların kaldığı ev birimleridir (SHK m. 3 b. (f) (11)).

¹⁹ Korunma ihtiyacı olan çocukların bakımlarının sağlandığı aynı yerleşkede bulunan birden fazla ev tipi sosyal hizmet biriminden oluşan kuruluşlardır (SHK m. 3 b. (f) (12)).

²⁰ Çocuk, kadın, engelli ve yaşlılar ile bakım veya barınma ihtiyacı olan kişilere hizmet verilen mesken niteliğindeki yatılı sosyal hizmet birimleridir (SHK m. 3 b. (f) (13)).

²¹ İhtiyaç sahiplerinin tespit edilerek sosyal hizmet müdahalesinin ve takibinin gerçekleştirilmesi, çocuk, genç, kadın, erkek, engelli, yaşlı bireylere ve ailelerine koruyucu, önleyici, destekleyici, geliştirici hizmetler ile rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin bir arada ve en kolay ulaşılabilir biçimde, gerektiğinde kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve gönüllüler ile işbirliği içinde sunulmasından ve bu hizmetlerin koordinasyonundan sorumlu gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarıdır (SHK m. 3 b. (f) (15)).

²² Ruh Sağlığında İnsan Hakları Girişimi Derneği'nin hazırlamış olduğu Ruh Sağlığı Alanında İnsan Hakları 2013 Türkiye Raporu göz önüne alınarak; psikososyal engelli kişilerin koruma amacıyla özgürlüklerinin kısıtlanması halinde Türkiye'deki mevcut ruh sağlığı ve hastalıkları hastanelerin öngörülen amacı gerçekleştirmede yeterli ve elverişli olup olmadıklarına dair değerlendirme ve tespitler için bkz. Cumaloğlu, "Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması: Özellikle Psikososyal Engelli Bireyler Bakımından 'Elverişli Kurum' Sorunu", 15-51.

²³ RG. 10.08.2003, S. 25195.

²⁴ Aydın-Özdemir, Elif. "19.12.2008 Tarihli İsviçre Medeni Kanunu Değişikliği ile Karşılaştırmalı Olarak Türk Medeni Kanunu'nda Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması Düzenlemesi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 15, sayı 2 (2013): 171-209, 206.

birlikte (yeni İsviçre Medeni Kanunu) bazı konular federal seviyede çözüme kavuşturulmuştur. Bunları; kuruma yerleştirilen kişinin durumunun periyodik incelenmesi (m. 431), psikolojik rahatsızlıklarda; tedavi planı hazırlanması (m. 433), zorla tedavi (m. 434), acil durumlarda tedavi (m. 435), kurumdan ayrılma sırasında müzakere (m. 436), kurum içerisinde kişinin hareket özgürlüğünün sınırlandırılması (m. 438) şeklinde sayabiliriz²⁵.

Kuruma yerleştirilen kişinin kurumda unutulmasını engelleyen ve gerektiği gibi korunmasını sağlayan düzenleme yeni İMK m. 431’de yer alan periyodik incelemedir. Bu düzenleme ile Yetişkinleri Koruma Makamı’na kişinin durumunu belirli aralıklarla inceleme yükümlülüğü getirilmiştir. İncelemenin kapsamını, koruma amacıyla yerleştirme hükümlerinin şartları devam ettirip ettirmediği ve kişinin bulunduğu kurumun korunma ihtiyacını gidermeye elverişli olup olmadığı oluşturmaktadır. Yetişkinleri Koruma Makamı, kişinin kuruma yerleştirilmesini takiben en geç altı ay içerisinde, yerleştirme şartlarının geçerliliğini devam ettirip ettirmediğini ve kişinin bulunduğu kurumun onun için elverişli olup olmadığını incelemek zorundadır (yeni İMK m. 431/1). İlk incelemeden sonraki altı ay içerisinde ikinci inceleme, sonrası için ise yılda en az bir defa inceleme yapılmalıdır (yeni İMK m. 431/2). Bu düzenleme ile ilgili kişinin kişilik hakkının korunması teminat altına alınmaktadır²⁶.

Psikolojik rahatsızlıkların (akıl hastalığı, akıl zayıflığı, madde bağımlılıkları) tedavisinde izlenecek usullere ayrı ve özel bir önem veren kanun koyucu, psikolojik rahatsızlıklarda tıbbi tedbirler başlığı altında, tedavi planı hazırlanması (m. 433), zorla tedavi (m. 434), acil durumlarda tedavi (m. 435), kurumdan ayrılma sırasında müzakere (m. 436) hususlarını düzenlemiştir.

---

²⁵ Konu hakkında bkz. Yavuz, Cevdet/Erlüle, Fulya/Topuz, Murat. *Yeni Vesayet Hukukuna Doğru: Yetişkinlerin Korunması Hukuku (İsviçre Örneği)*. İstanbul: Beta, 2017.122-39.

²⁶ Karabağ Bulut, “Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması Kurumunun Ağır Tehlike Arz Eden Salgın Hastalık Hali Bakımından Elverişliliğinin Değerlendirilmesi”, 542.

Kuruma yerleştirilen kişinin hareket özgürlüğünün hangi şartlar-
da sınırlandırılacağı da ayrıca düzenlenmiştir. Burada, hareket özgürlüğü-
nün sınırlandırılması ile bedensel hareket imkanının sınırlandırılması
ifade edilmektedir²⁷. Hareket özgürlüğünün sınırlandırılması kavramı,
geniş yorumlanmaktadır. Örneğin, elektronik gözetleme tedbirleri
(elektronik kapılar vb.), kapıların kilitlemesi, yatağa parmaklık tak-
ılması veya diğer sınırların konulması, ilgili kişinin düşmesini önle-
mek için kemerle bağlanması gibi tedbirler sayılabilir²⁸. Yeni İMK m.
438'de yer alan düzenlemeye göre, ayırt etme gücü bulunup bulun-
madığı fark etmeksizin kuruma yerleştirilen kişi kendisinin veya
üçüncü kişilerin hayatı veya vücut bütünlüğünü ciddi şekilde tehlike-
ye düşürüyor ya da toplu yaşamı ciddi şekilde rahatsız ediyorsa ku-
rum içerisindeki hareket özgürlüğü sınırlandırılabilir²⁹.

²⁷ İmamoğlu, Selma Hülya. "İsviçre Medeni Kanununun Yurtlarda veya Bakım Kurumlarında Kalan Ayırt Etme Gücü Bulunmayan Kişiler Hakkındaki Hükümleri ve Türk Hukuku Açısından Değerlendirilmesi", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 68, sayı 1 (2019): 213-240, 226.

²⁸ İmamoğlu, "İsviçre Medeni Kanununun Yurtlarda veya Bakım Kurumlarında Kalan Ayırt Etme Gücü Bulunmayan Kişiler", 227.

²⁹ Aydın-Özdemir, "19.12.2008 Tarihli İsviçre Medeni Kanunu Değişikliği ile Karşılaştırmalı Olarak Türk Medeni Kanunu'nda Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması Düzenlemesi" dn. 9.

Bir görüşe göre, Türk Medeni Kanunu koruma amacıyla özgürlüğü kısıtlanan kişinin hareket özgürlüğünün sınırlandırılması bakımından herhangi bir düzenleme içermektedir. TMK m. 432 hükmü, kuruma yerleştirilen kişinin hareket özgürlüğünün sınırlandırılması bakımından hukuki dayanak olarak kabul edilemez. Hareket özgürlüğü, kişilik hakkı kapsamında koruma gören özgürlüklerden olması nedeniyle sınırlandırılması için açık bir yasa hükmü (yasalık şartı) gerekir. Nitekim AİHS m. 5/1 ve Anayasa m. 19/2 kişilik hakkı kapsamında koruma gören özgürlüğün sınırlandırılması için "usul ve esasları yasa ile düzenlenmiş" dayanak istemektedir. Buna göre böyle bir sınırlamanın şartları ve usulünün kanunla düzenlenmesi gerekir. Bu sebeple, TMK m. 24/2 hükmü kapsamında, üstün nitelikte kamusal veya özel bir yararın varlığından hareketle kişinin hareket özgürlüğü sınırlandırılmaz. Nitekim TMK m. 24/2 hükmünde, kişi özgürlüğünün sınırlandırılması bakımından "usul ve esasları düzenlenmiş" herhangi bir düzenleme bulunmadığından, söz konusu hüküm yasalık şartını yerine getirmeye elverişli değildir. Bu sebeple, kişinin kurumda kaldığı süre kişi hürriyeti kapsamındaki hareket özgürlüğünün kısıtlanabilmesi için AİHS m. 5/1 ve Anayasa m. 19/2 gereğince Türk hukukunda da benzer bir hukuki dayanağa yer verilmelidir. Bu durum, ilgili kişinin kişilik hakkının daha etkin bir şekilde korunmasını sağlar. Bkz. Karabağ Bulut, "Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması Kurumunun Ağır Tehlike Arz Eden Salgın Hastalık Hali Bakımından Elverişliliğinin Değerlendirilmesi", 542-544.

b) Elverişlilik

Kişinin tedavisi, eğitimi veya ıslahı için yerleştirileceği veya alınacağı kurumun “elverişli” olması şarttır. Tedavi; akıl hastalığı, akıl zayıflığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı ve ağır tehlike arz eden bulaşıcı hastalık sebeplerine dayalı özgürlüğün kısıtlanması halinde uygulanırken, eğitim ve ıslah ise genellikle serserilik sebebine dayalı kısıtlamada söz konusu olur³⁰.

Elverişliliğin somut olayın şartlarına göre belirlenmesi gerekir³¹. Kurumun organizasyon yapısının, personel kapasitesinin vs. tümü ile kişinin ihtiyacı olan tedavi, eğitim, ıslah veya bakımı kişiye özgü olarak esaslı bir şekilde sağlamaya yetecek düzeyde olması gerekir³². Örneğin, bedensel rahatsızlığı bulunan bir kişinin bir huzurevi veya bakımevine konularak kişisel korunmasının sağlanacağı yerde kişinin akıl hastanesine konulması halinde; akıl hastalığı iyileşebilecek seviyede olan bir kişinin akıl hastalığının iyileşme olanağı bulunmayan kişilerle birlikte konulması halinde seçilen kurum elverişli olmaz³³.

Huzurevi veya bakımevinin, kişinin kolaylıkla kurumdan ayrılmasını engelleyici güvenlik önlemlerinin bulunması da gerekir. Örneğin, kişinin bir odada yalnız başına kalması gerekiyorsa, “elverişli” bir kurumun varlığından bahsedebilmek için bu kurumun kişinin tek başına barınabilmesi için sağlam kilitli odalarının bulunması gerekir³⁴.

³⁰ Kılıçoğlu, Ahmet M. *Aile Hukuku*, 5. Baskı (Ankara: Turhan, 2020), 599.

³¹ Spirig, “Die Allgemeine Ordnung der Vonnundtschaft, Die fürsorgerische Freiheitsentziehung Art. 397a- 397F”, 47 N. 125; Yıldız, Ekrem/Gürsoy, Serhan. *Türk Vesayet Hukuku Yargılama Usul ve Esasları*. İstanbul: Vedat, 2010, 222.

³² Honsell/Vogt/Geiser, *Zivilgesetzbuch I: Art. 1-456 ZGB (Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht)*, 1947 N.24; Spirig, “Die Allgemeine Ordnung der Vonnundtschaft, Die fürsorgerische Freiheitsentziehung Art. 397a- 397F”, 46 N.119; Tuor/Schnyder/Schmid/Rumo-Jungo, *Das Schvveizerische Zivilgesetzbuch*, 514.

³³ Gümüş, Mustafa Alper. “Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)”, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, sayı 2 (2004): 189-228, 207.

³⁴ Gümüş, “Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)”, 207. Cezaevinde bulunan uyuşturucu bağımlısı bir kişinin koruma amacıyla özgürlüğü kısıtlanarak gerekli tedaviyi görmesi yönünde yakınları tarafından yapılan talebin, ilk derece mahkemesi tarafından ilgili kişi

Ancak kurumun elverişli olmasından kurumun ideal olması da anlaşılmalıdır. Elverişli olan, ideal olan anlamına gelmeyip kişinin temel ihtiyaçlarının karşılanması elverişlilik için yeterli kabul edilmelidir³⁵. Kişinin yerleştirileceği veya alıkonulacağı elverişli bir kurum bulunmuyorsa, o halde koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması kararı da verilemez³⁶. Çünkü, “elverişli bir kurumun varlığı” koruma

---

hakkındaki gerekli işlemlerin, bulunduğu cezaevi tarafından da yapılabileceği ve kuruma yerleştirmeye gerek olmadığı gerekçesi ile reddine ilişkin karar Bölge Adliye Mahkemesi tarafından isabetli bir şekilde doğru görülmüştür. Üst dereceli mahkemeye göre, ilgili kişinin cezaevinde olması talebin reddini gerektirmediği gibi kişinin psikiyatri bölümü de bulunan en yakın tam teşekküllü hastaneye sevkini sağlanması gerekir: Diyarbakır Bölge Adliye Mahkemesi 5. Hukuk Dairesi, 26.10.2021 T., E. 2021/1349, K. 2021/1234, “Her ne kadar Mahkemece, tedavi altına alınması istenilen kişinin cezaevinde hükümlü olarak bulunduğu, ceza infaz kurumu tarafından gerekli işlemler yapılabileceğinden kısıtlı adayının kuruma yerleştirilmesine gerek olmadığına karar verilmiş ise de varılan sonuç doğru değildir. Zira dosyada ilgilinin cezaevinde hükümlü mü tutuklu mu olarak bulunduğu belli olmadığı gibi, hükümlü ise buna dair müddetname ve diğer evrakların bulunmadığı anlaşılmaktadır. Öte yandan istinaf dilekçesi ekinde sunulan belgelere göre ilgilinin psikoaktif madde kullanımı nedeniyle psikiyatri kliniğinde tedavi gördüğü, keza 26.04.2021 tarihli kolluk tutanağında ilgilinin uyuşturucu madde kullandığı tespit edilmiştir. Yukarıda anılan mevzuat hükümlerine göre kişinin tedavi amacıyla bir kuruma yerleştirilmesinin gerekip gerekmediği hususu bu konuda uzman hekimlerden alınacak raporun sonradan mahkemece değerlendirilebilir. Bundan ayrı olarak, kişinin ceza infaz kurumunda bulunması da talebin reddi için gerekçe değildir; zira hükümlü ise süreli hapis cezasının infazı kapsamında koşullu salıverme ve denetimli serbestlik ile ya da tutuklu ise tutukluluk halinin sonlanmasından sonra ilgili kişi yeniden toplum içerisinde olacaktır. Bu nedenle ilgilinin psikiyatri bölümü de bulunan en yakın tam teşekküllü hastaneye sevkini sağlanarak, kişisel korunması, toplum güvenliği, tedavisi ve ıslahı açısından TMK'nın 432. maddesi uyarınca yerleştirme, alıkonulma kararı verilmesi gerekip gerekmediği hususunda alınacak sağlık kurulu raporu doğrultusunda re'sen araştırma yaparak hâsil olacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesinde hukuki isabet bulunmamaktadır.”, UYAP, E.T. 27.01.2022.

³⁵ Honsell/Vogt/Geiser, *Zivilgesetzbuch I: Art. 1–456 ZGB (Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht)*, 1947 N.25; Spirig, “Die Allgemeine Ordnung der Vonnundtschaft, Die fürsorgliche Freiheitsentziehung Art. 397a– 397f”, 47 N.124; Tuor/Schnyder/Schmid/Rumo-Jungo, *Das Schvveizerische Zivilgesetzbuch*, 514.

³⁶ Honsell/Vogt/Geiser, *Zivilgesetzbuch I: Art. 1–456 ZGB (Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht)*, 1947 N. 25; Aydın-Özdemir, “19.12.2008 Tarihli İsviçre Medeni Kanunu Değişikliği ile Karşılaştırmalı Olarak Türk Medeni Kanunu'nda Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması Düzenlemesi”, 191; Cumalıoğlu, “Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması: Özellikle Psikososyal Engelli Bireyler Bakımından ‘Elverişli Kurum’ Sorunu”, 30.

amacıyla özgürlüğün kısıtlanması için zorunlu (kurucu) şartlardan biridir³⁷.

Vesayet makamı tarafından kişinin yerleştirileceği veya alıkonulacağı kurum kararında açıkça belirtilmelidir³⁸. Bu sayede, denetim makamı tarafından kişinin yerleştirildiği veya alıkonulduğu kurumun elverişliliğinin denetime açık olması sağlanır. İlgili kişinin ayırt etme gücü bulunmakta ise, yani akıl hastalığı veya akıl zayıflığı nedeniyle ayırt etme gücü tamamen ortadan kalkmamışsa, ilgili kişiye, vesayet makamı tarafından, yerleştirilmek istediği kurumla ilgili düşüncesi sorulmalıdır³⁹. Kuruma yerleştirme veya kurumda alıkonma kararının, maddi anlamda kesin hüküm oluşturmayacağı da unutulmamalıdır⁴⁰.

Kişinin yerleştirileceği veya alıkonulacağı kurumun yeri de elverişlilik kapsamında değerlendirilmelidir⁴¹. Örneğin, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması kararı kişinin yerleşim yeri vesayet makamı tarafından verilmiş ise seçilecek kurumun kararı veren vesayet makamının yetki alanı içerisinde olması gerekir. Ancak yetki alanı içerisinde elverişli bir kurum bulunmamakta ise o halde, yetki alanına en yakın yerdeki elverişli bir kuruma yerleştirme kararı verilmelidir. Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması kararını kişinin bulunduğu yer vesayet makamı vermişse, ilgili kişinin yerleştirileceği kurumun

---

³⁷ Spirig, “Die allgemeine Ordnung der Vormundschaft, Die fürsorgerische Freiheitsentziehung Art. 397a- 397f”, 48 N. 131; Cumaloğlu, “Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması: Özellikle Psikososyal Engelli Bireyler Bakımından ‘Elverişli Kurum’ Sorunu”, 16, 30.

³⁸ Honsell/Vogt/Geiser, *Zivilgesetzbuch I: Art. 1–456 ZGB (Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht)*, 1947 N. 24; Cumaloğlu, “Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması: Özellikle Psikososyal Engelli Bireyler Bakımından ‘Elverişli Kurum’ Sorunu”, 30; Yıldız/Gürsoy, *Türk Vesayet Hukuku Yargılama Usul ve Esasları*, 222.

³⁹ Gümüş, “Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)”, 208.

⁴⁰ Honsell/Vogt/Geiser, *Zivilgesetzbuch I: Art. 1–456 ZGB (Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht)*, 1961.

⁴¹ Gümüş, “Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)”, 208.

yerleşim yeri vesayet makamının yetki alanından, mümkün değilse (yerleşim yerine) en yakınındaki yerden belirlenmesi gerekir⁴².

3. Talepte Bulunabilecekler

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması talebinde bulunabilecek kişilere ilişkin Türk Medeni Kanunu m. 432 ve devamında herhangi bir sınırlama bulunmamaktadır⁴³. Özgürlüğün kısıtlanması ile kişinin ve toplumun korunması amaçlandığından, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması kamu düzenine ilişkindir⁴⁴. Bu sebeple, her ilgilinin kısıtlama talebinde bulunabileceği kabul edilmelidir⁴⁵. Yine, özgürlüğün kısıtlanması kamu düzenine ilişkin olduğundan re'sen harekete geçme ilkesi uyarınca herhangi bir talep bulunulmasa bile vesayet makamı yerleştirme veya alıkonulmaya kendiliğinden karar verebilir⁴⁶.

Her ilgili kısıtlama talebinde bulunabilir ise de bazı kişiler talepte bulunmakla yükümlü tutulmuşlardır. Kamu görevlileri, görevlerini yaptıkları sırada özgürlüğü kısıtlanması gereken bir kişinin varlığını öğrendiklerinde, durumu hemen yetkili vesayet makamına bildirmek-

⁴² Dağlı, Mehmet. *Emsal İçtihatlarla Türk Medeni Hukukunda Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması*. Ankara: Turhan, 2011, 51.

⁴³ Aydın-Özdemir, "19.12.2008 Tarihli İsviçre Medeni Kanunu Değişikliği ile Karşılaştırmalı Olarak Türk Medeni Kanunu'nda Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması Düzenlemesi", 193.

⁴⁴ Konya Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi, 25.06.2021 T., E. 2021/977, K. 2021/1042, "Mahkeme tarafından, istemde bulunanın vazgeçmesini de içerir beyanı ve kolluğun yazı cevabı doğrultusunda bulunamadığı gerekçesiyle kişisel koruma amacıyla tedavi tedbiri hakkında davanın reddine karar verilmesi doğru olmamıştır. Davanın mahiyeti itibarıyla kamu düzenini ilgilendiren nitelik taşıması dikkate alınarak, kısıtlı adayı M. T.'in mutlak suretle bulunması ve en yakın tam teşekküllü sağlık kuruluşuna sevkinin sağlanarak, kişisel korunması, toplum güvenliği, tedavisi ve ıslahı açısından TMK'nın 432. maddesi uyarınca yerleştirme, alıkonulma kararı verilmesi gerekip gerekmediği hususunda alınacak sağlık kurulu raporu doğrultusunda resen araştırma yaparak hasıl olacak sonuca göre karar vermesi gerekmektedir.", UYAP, E.T. 27.01.2022.

⁴⁵ Kocağa, Köksal. "Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10, sayı 1 (2006): 33-54, 43.

⁴⁶ Yıldız/Gürsoy, *Türk Vesayet Hukuku Yargılama Usul ve Esasları*, 226.

le yükümlüdürler (TMK m. 432)⁴⁷. Örneğin, emniyet görevlileri, hekimler bir kimsenin kısıtlanması şartlarının varlığını öğrendiklerinde, durumu derhal yetkili vesayet makamına bildirmek zorundadırlar⁴⁸. Kanun'un kamu görevlilerine, söz konusu durumu bildirme yükümlülüğü yüklemesi, diğer ilgili kişilerin (yasal temsilcilerin, yakınların, hısımların vs.) kısıtlama talebinde bulunamayacağı şeklinde yorumlanmamalıdır⁴⁹. İlgililerin kısıtlama talebine ilişkin herhangi bir şekil şartı bulunmadığından başvuru yazılı veya sözlü şekilde yapılabilir⁵⁰. Ancak sözlü başvuru derhal tutanağa bağlanmalı ve başvuruda bulunana imzalatılmalıdır⁵¹.

B) KURUMDAN ÇIKARMA TALEBİ

Özgürlüğü kısıtlanarak kuruma yerleştirilen veya kurumda alıkonulan kişi ile onun yakınları vesayet makamına başvurarak kurumdaki çıkarılma talebinde bulunabilirler. İlgili kişinin yerleştirildiği veya alıkonulduğu kurumun yetkililerinin de özgürlüğün kısıtlanması tedbirinin kaldırılmasını talep edebilecekleri kabul edilmektedir⁵². İlgili

⁴⁷ Mevaz eski İMK m. 397a'da ise, kamu görevlilerine böyle bir bildirim yükümlülüğü yüklenmemiştir.

⁴⁸ Kocağa, "Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması", 43. Yıldız/Gürsoy'a göre, burada bildirim şekline ilişkin herhangi bir belirleme yapılmamış ise de bildirim yükümlülerinin kamu görevlisi oldukları dikkate alındığında, bildirim resmi yazı ile yapılması gerektiği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Bkz. Yıldız/Gürsoy, *Türk Vesayet Hukuku Yargılama Usul ve Esasları*, 225.

⁴⁹ Çavuşoğlu Işıntan, "Türk Hukukunda Yeni Bir Müessese Koruma Amacıyla Kişi Özgürlüğünün Kısıtlanması (MK m. 432-437)", 299. Keza, yazara göre kişinin kendisinin dahi özgürlüğünün kısıtlanmasını vesayet makamından isteyebileceği kabul edilmelidir.

⁵⁰ Yıldız/Gürsoy, *Türk Vesayet Hukuku Yargılama Usul ve Esasları*, 226.

⁵¹ Yıldız/Gürsoy'a göre, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması yargılaması düzenlemenin amacı ve niteliği göz önüne alınarak harçtan muaf kabul edilmelidir. 492 sayılı Harçlar Kanunu m. 13 b. (b)'de vasi tayini ve azlinde harç muafiyetine ilişkin düzenleme burada da kıyasen uygulanmalı ve yargı harcı alınmamalıdır. Bkz. Yıldız/Gürsoy, *Türk Vesayet Hukuku Yargılama Usul ve Esasları*, 229.

⁵² Kocağa, "Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması", 53; Aydın-Özdemir, "19.12.2008 Tarihli İsviçre Medeni Kanunu Değişikliği ile Karşılaştırmalı Olarak Türk Medeni Kanunu'nda Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması Düzenlemesi", 205; Sert, Gürkan/Özçelik, Hatice/Yıldırım, Gülay. "Türkiye'de Akıl Hastalığı Olan Hastalarda Zorla Yatırma ve Zorla Tedavi/ Hukuki ve Etik Sorunlar". *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi* 9, sayı 3 (2019): 393-404, 400.

kişinin kurumdan çıkarılması talep edilmişse, hâkim mümkün olduğu ölçüde kişinin kaldığı kurumun görüşünü de almalıdır. Ancak hâkim, kurumun bu konudaki görüşü ile bağlı değildir⁵³. Hâkimin, ilgili kişiyi kurumdan çıkarma yetkisini kuruma devretmesi de mümkün değildir⁵⁴.

Özgürlüğün kısıtlanması kamu düzenine ilişkin olduğundan re'sen harekete geçme ilkesi uyarınca herhangi bir talep bulunmasa bile vesayet makamının ilgilinin kurumdan çıkarılmasına kendiliğinden karar verebileceği de unutulmamalıdır.

İsviçre'de 2008 değişikliği ile birlikte kuruma yerleştirilen kişilere yardımcı "güvenilir kişi" kavramı getirilmiştir. Koruma amacıyla kuruma yerleştirilen herkes, kurumda kaldığı sürece ve her halde yerleştirme sona erinceye kadar, kendisine yardımcı olacak bir güvenilir kişi belirleyebilir (yeni İMK m. 432). Güvenilir kişi, ilgili kişiyi hakları ve yükümlülükleri hususunda bilgilendirmek, ilgili kişinin taleplerini yetkili makama iletmek, uyuşmazlıkların çözümünde yardım etmek ve süreç sona erinceye kadar ona eşlik etmekle yükümlüdür⁵⁵. Güvenilir kişi, kuruma yerleştirilen kişinin yakınlarına tanınan hakları da kullanabilir⁵⁶. O halde, yeni İMK m. 426/4 gereği, kuruma yerleştirilen kişinin çıkartılmasını her zaman talep edebilir.

⁵³ Karabağ Bulut, "Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması Kurumunun Ağır Tehlike Arz Eden Salgın Hastalık Hali Bakımından Elverişliliğinin Değerlendirilmesi", 541.

⁵⁴ Gümüş, "Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)", 211. İsviçre'de mehz eski İMK döneminde, karar makamının geri alma hakkı saklı kalmak kaydıyla, kişiyi kurumdan çıkarma yetkisini kuruma devredebileceği kabul ediliyordu. Bkz. Honsell/Vogt/Geiser, *Zivilgesetzbuch I: Art. 1-456 ZGB (Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht)*, 1954 N.17. 2008 değişikliği ile birlikte, Yetişkinleri Koruma Makamı'nın kurumdan çıkarma yetkisini istisnai hallerde devredebileceği yeni İMK m. 428/2'de açıkça düzenlenmiştir.

⁵⁵ Yavuz/Erlüle/Topuz, *Yeni Vesayet Hukukuna Doğru: Yetişkinlerin Korunması Hukuku (İsviçre Örneği)*, 131.

⁵⁶ Özgürlüğü kısıtlanan herkes, kurumda bulunduğu sürece ve yerleştirme sona erene kadar seçeceği "güvenilir kişinin" desteğinden yararlanabilir. İlgili kişi, güvenilir kişiyi bizzat seçmelidir. Bu kişi işin niteliği gereği gerçek kişi olmalıdır. Güvenilir kişi, özgürlüğün kısıtlanmasına ilişkin süreç sona erene kadar ilgili kişi-

C) KURUMA YERLEŞTİRME KARARININ KISITLI KİŞİNİN YERLEŞİM YERİ VESAYET MAKAMINA BİLDİRİLMESİ YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına, birden fazla farklı yerdeki vesayet makamının karar vermesi sebebiyle oluşabilecek koordinasyon sorununu aşmak için TMK m. 434'te bildirim yükümlülüğü öngörülmüştür⁵⁷. Buna göre, kısıtlı bir kişi bir kuruma yerleştirildiği veya alıkonulduğu ya da ergin bir kişi hakkında vesayete ilişkin diğer önlemlerin alınmasına gerek görüldüğü takdirde, kişinin bulunduğu yer vesayet makamı veya özel kanunlarda öngörülen ilgililer, durumu yerleşim yeri vesayet makamına bildirmekle yükümlüdürler (TMK m. 434).

Bildirim yükümlüleri, yerleştirme veya alıkonulma kararını veren, ilgili kişinin bulunduğu yer vesayet makamı veya özel kanunda öngörülen ilgililerdir. Maddedeki, “özel kanunlarda öngörülen ilgililer” ifadesinin, mehzaz eski İMK m. 397c'de yer alan “kanton hukukunca belirlenen diğer yetkililer” ifadesinden esinlenilerek kanun metnine alındığı anlaşılmaktadır⁵⁸. Bir görüşe göre, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına ilişkin özel kanunlar yürürlüğe girene kadar kimlerin bu hususta bildirim yükümlüsü olduğu belirsiz kalacaktır. Diğer bir görüşe göre ise, “özel kanunlarda öngörülen ilgililer” ifadesi TMK m. 405/2'den yararlanılması ile nüfus memurları, idari makam-

---

yi hak ve yükümlülükleri konusunda bilgilendirmek, ilgili kişinin taleplerini yetkili makama iletmek, uyuşmazlıkların çözümünde yardım etmek ve süreç sona erene kadar ona refakat etmekle yükümlüdür. Kişinin tedavi edilmesinin gerektiği hallerde, güvenilir kişi tedavi planının hazırlanmasına da katılır. Tedavinin esasları hakkında ve özellikle zorla tedavi gerçekleşecek ise söz konusu bu tedavi hakkında, güvenilir kişinin bilgilendirilmesi gerekir (yeni İMK. 433 ve 434). Bunlar dışında, güvenilir kişi özgürlüğü kısıtlanan kişinin yakınlarına tanınan hakları kullanmaya da yetkilidir. Güvenilir kişinin hak ve borçlarının, vekalet sözleşmesi veya vekaletsiz iş görmeye ilişkin hükümler uyarınca tayin edileceği kabul edilmektedir. Bkz. Karabağ Bulut, “Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması Kurumunun Ağır Tehlike Arz Eden Salgın Hastalık Hali Bakımından Elverişliliğinin Değerlendirilmesi” 541 dn. 110.

⁵⁷ Gümüş, “Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)”, 211.

⁵⁸ Kocağa, “Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması”, 45.

lar, noterler ve mahkemeler şeklinde anlaşılmalıdır⁵⁹. Yapılacak bildirim muhatabı ise yerleşim yeri vesayet makamıdır.

Bildirim yükümlülüğünün konusunu, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması kararı veya vesayete ilişkin diğer önlemlerin (vasi, kayyım veya yasal danışman atanması) alınmasını gerekli kılan sebepler oluşturmaktadır. O halde, ilgili kişinin bulunduğu yer vesayet makamı tarafından yerleşim yeri vesayet makamına iki konuda bildirimde bulunulur. İlkine göre, kısıtlı bir kişinin bulunduğu yer vesayet makamı tarafından yerleştirme veya alıkonulma kararı verilmiş ise, bu kararın kısıtlı ergin kişinin yerleşim yeri vesayet makamına bildirilmesi gerekir. İkincisine göre ise, kısıtlı olsun veya olmasın ergin bir kişinin bulunduğu yer vesayet makamı tarafından vesayete ilişkin diğer önlemlerin (vasi, kayyım veya yasal danışman atanması) alınması gerekli görülürse ergin kişinin yerleşim yeri vesayet makamına söz konusu önlemlerin alınmasını gerekli kılan sebepler bildirilmelidir.

O halde, kısıtlı olmayan ergin bir kişinin bulunduğu yer vesayet makamı tarafından alınan koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması kararını, yerleşim yeri vesayet makamına bildirme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Ancak özgürlüğü sınırlandırılan kısıtlı olmayan ergin kişi hakkında diğer vesayet tedbirlerinin alınmasını gerektiren sebepler varsa, bunların yerleşim yeri vesayet makamına bildirilmesi zorunludur⁶⁰. Bildirimde bulunan vesayet makamı, sadece vesayet tedbirinin alınması gereken sebebi belirtecek olup uygulanacak tedbirin

⁵⁹ Gümüş, "Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)", 211-12; Kocağa, "Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması", 45; Akıntürk, Turgut/ Ateş, Derya. *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, 23. Baskı (İstanbul: Beta, 2021), 510; Aydın-Özdemir, "19.12.2008 Tarihli İsviçre Medeni Kanunu Değişikliği ile Karşılaştırmalı Olarak Türk Medeni Kanunu'nda Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması Düzenlemesi", 196.

⁶⁰ Kocağa, "Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması", 44; Gümüş, "Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)", 212.

türünü, kendisine bildirimde bulunulan yerleşim yeri vesayet makamı belirler⁶¹.

Vasi ise vesayet altındaki küçüğü veya kısıtlıyı, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde bir kuruma yerleştirir veya orada alıkoyar ise bu durumu derhal vesayet makamına bildirmekle yükümlü tutulmuştur (TMK m. 446/1 ve 447/2). Bunun dışında küçüğün veya kısıtlının yasal temsilcisine herhangi bir bildirim yükümlülüğü yüklenmemiştir⁶². Keza, özel kanunla yetkilendirilmedikleri sürece kişinin bulunduğu veya alıkonulduğu kurumun da herhangi bir bildirim yükümlülüğü bulunmamaktadır⁶³.

Bildirimin şekli ile ilgili kanunda herhangi bir sınırlama bulunmadığından bildirim yazılı veya sözlü şekilde yapılabilir. Ancak doğuracağı önemli sonuçlar sebebiyle bildirim yazılı şekilde yapılması daha uygun görünmektedir⁶⁴. Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması kararı veren kişinin bulunduğu yer vesayet makamı, verdiği kararın bir örneğini ilgili kişinin yerleşim yeri vesayet makamına göndererek bildirimini gerçekleştirmiş olur⁶⁵. Ancak diğer vesayet tedbirlerinin alınmasını gerektiren sebepler bulunuyorsa, bunların da kararlarla birlikte bildirilmesi gerekir⁶⁶.

Bildirimin yapılması ile birlikte kişinin yerleştirildiği veya alıkonulduğu kurumdan çıkarılması ya da bulunduğu kurumun değiştirilmesi gibi özgürlüğün kısıtlanmasını ilgilendiren konularda karar verme yetkisi ilgili kişinin yerleşim yeri vesayet makamına geçer. Bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeyen vesayet makamı veya diğer

⁶¹ Gümüş, “Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)”, 213.

⁶² Honsell/Vogt/Geiser, *Zivilgesetzbuch I: Art. 1-456 ZGB (Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht)*, 1958 N.10.

⁶³ Gümüş, “Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)”, 213.

⁶⁴ Gümüş, “Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)”, 214.

⁶⁵ Gümüş, “Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)”, 214.

⁶⁶ Honsell/Vogt/Geiser, *Zivilgesetzbuch I: Art. 1-456 ZGB (Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht)*, 1959 N.14.

ilgililer, ilgili kişi veya üçüncü kişilerin bu sebeple uğradıkları zararı gidermekle yükümlüdürler⁶⁷.

Bildirim yapılması, kişinin içerisinde bulunduğu zayıflık halinin geniş bir çevrede öğrenilmesine yol açacağından bu durum kişilik hakkının ihlali sonucunu doğurabilir. Bu nedenle, vesayet hukukunda geçerli olan orantılılık ilkesi gereğince hareket edilmeli ve zorunlu olmadıkça bildirim yoluna gidilmemelidir⁶⁸. İlgilinin kişilik hakkının korunması için gerek kararı veren gerekse karar kendisine bildirilen vesayet makamında görev alan kişilerin sır saklama yükümlülüklerinin olduğu da kabul edilmelidir. Nitekim, bir klinikte veya bakımevinde kalan kişinin durumunun çevresi ve yakınları tarafından bilinmemesinde korunmaya değer bir menfaati bulunabilir⁶⁹.

D) KURUMA YERLEŞTİRME VE KURUMDAN ÇIKARMA KARARI VERİLMESİNDE GÖREVLİ MAHKEME

Kamu vesayetinde, vesayet tedbirlerini almaya görevli olan mahkeme vesayet makamı, yani sulh hukuk mahkemesidir (TMK m. 397). Vesayet tedbiri olarak özgürlüğün kısıtlanması yönünden de yerleştirme, alıkonulma ve kurumdan çıkarmaya ilişkin görevli mahkeme, vesayet makamı, yani sulh hukuk mahkemesi olarak kabul edilmiştir (TMK m. 433).

Özgürlüğü kısıtlanacak kişi ister vesayet altında olsun ister olmasın kural, özgürlüğün kısıtlanmasında görevli yer sulh hukuk mahkemesi olmakla birlikte⁷⁰ TMK m. 447 uyarınca yalnızca ergin ve kısıtlı

⁶⁷ Gümüş, “Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)”, 214.

⁶⁸ Honsell/Vogt/Geiser, *Zivilgesetzbuch I: Art. 1-456 ZGB (Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht)*, 1957 N.8.

⁶⁹ Gümüş, “Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)”, 213.

⁷⁰ Velayet altındaki ergin kişilerin yönünden de TMK m. 432 uygulanabileceğinden ve burada da görevli mahkemenin sulh hukuk mahkemesi olmasına rağmen Bölge Adliye Mahkemesi tarafından verilen bir kararda, isabetsiz bir şekilde velayet altındaki ergin kişiler için görevli mahkemenin “aile mahkemeleri” olduğuna karar verilmiştir: Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi, 21.10.2021 T., E. 2021/1038, K. 2021/1577, “Somut olayda velayet altında bırakılan ergin çocuk

kişiler için gecikmesinde sakınca bulunan hallerle sınırlı olmak üzere vasiye de vesayet altındaki kişiyi yerleştirme veya alkoyma yetkisi tanınmıştır⁷¹. Vasinin, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması kararı verme ve kararı icra etme yetkisi sınırlı bir yetki olup durumu derhal vesayet makamına bildirmekle yükümlüdür (TMK m. 447/2). TMK m. 462 b. 13 hükmünde, vesayet altındaki kişinin bir eğitim, bakım veya sağlık kurumuna yerleştirilmesi vesayet makamının iznine tabi kılınmıştır. Bu durumda, TMK m. 447 hükmü ile m. 462 b. 13 hükmü birlikte ele alındığında, vesayet altındaki kişinin koruma amacıyla özgürlüğünün kısıtlanması hususundaki son kararın vesayet makamı tarafından verileceği anlaşılmaktadır⁷². O halde, vesayet makamı bildirim sonrasında zorunlu bir inceleme yapmalı, şayet kişinin durumu elveriyorsa derhal serbest bırakmalıdır (TMK m. 432/3)⁷³.

İsviçre hukukundaki görevli yerin tespitinin Türk hukukundaki düzenlemenin anlaşılması için önemli olması nedeniyle bu konuya da değinmek gerekir. Bilindiği üzere, İsviçre, federal bir devlet yapısına sahip olup kantonlardan oluşmaktadır. Her bir kantonun kendi meclisi, yasası, hükümeti ve mahkemesi bulunmaktadır. İsviçre Medeni Kanunu'nda yaşanan 2008 revizyonundan önce İsviçre'de vesayet makamı görevini, mahkemeler, idari makamlar, özel bir komisyon hatta belediye meclisleri yürütmekteydi. Bu nedenle yeknesak bir

---

hakkında TMK 432 uyarınca tedaviye ilişkin talepte bulunulduğu, kısıtlanıp velayet altında bırakılmasına karar verilen çocuklar ve bunların malları hakkındaki uyuşmazlıklarda "velayet" hükümleri uygulanacağı, (17. H.D. 2013/9106E.-2013/11104K.) görevli mahkemenin aile mahkemesi olduğu bu mahkemece (sulh hukuk mahkemesi) verilen görevsizlik kararın yerinde olmadığı anlaşılmıştır.", UYAP, E.T. 27.01.2022.

⁷¹ İsviçre'deki 2008 değişikliği ile birlikte, vasinin gecikmesinde sakınca bulunan hallerde vesayet altındaki kısıtlıyı koruma amacıyla bir kuruma yerleştirme yetkisi kaldırılmıştır. Bkz. Karabağ Bulut, "Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması Kurumunun Ağır Tehlike Arz Eden Salgın Hastalık Hali Bakımından Elverişliliğinin Değerlendirilmesi", 527.

⁷² Karabağ Bulut, "Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması Kurumunun Ağır Tehlike Arz Eden Salgın Hastalık Hali Bakımından Elverişliliğinin Değerlendirilmesi", 526.

⁷³ Onaran, Bilge. "Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması (TMK 432-437)" (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2005), 14.

uygulama bulunmuyordu. Örneğin, belediye meclisi politik görevleri yapmak üzere halk tarafından seçilmiş, vesayet ile ilgili görevlerle ilgili herhangi bir uzmanlığı bulunmayan kişilerden oluşuyordu. Yeni düzenleme ile birlikte üyeleri uzmanlığa sahip kişilerden seçilen Yetişkinleri Koruma Makamı oluşturulmuştur (yeni İMK m. 440)⁷⁴. Yetişkinleri Koruma Makamı, çocukları koruma makamının görevlerini yapmakla da yetkilendirilmiştir. Kantonlar, Yetişkinleri Koruma Makamı olarak idari bir makamı belirleyebilecekleri gibi bir mahkemeyi de belirleyebilirler. Uzmanlık makamının iç organizasyonunu belirleme yetkisi kantonlara bırakılmıştır⁷⁵.

Mehaz eski İsviçre Medeni Kanunu m. 397b/2'de yeni İMK m. 429'da yer alan düzenlemeye benzer bir hüküm bulunmaktaydı. Hükme göre, gecikmesinde sakınca bulunan haller veya psikolojik rahatsızlıklarla sınırlı olmak üzere kantonlar yerleştirme veya alıkoyma yetkisini uygun mercilere tanıyabiliyordu⁷⁶. İsviçre'de birçok kanton söz konusu imkândan hekimler lehine yararlanmıştı⁷⁷. Bu hüküm ülkemizde federal devlet yapısı bulunmadığından Türk Medeni

---

⁷⁴ Psikolojik rahatsızlık veya zihinsel bir engeli bulunan ya da ağır bakımsız (ihmal edilmiş) olan kişinin, uygun bir kuruma yerleştirilmesinde veya bulunduğu kurumdan çıkarılmasında Yetişkinleri Koruma Makamı yetkilidir (yeni İMK m. 428/1). Yetişkinleri Koruma Makamı ancak istisnai hallerde çıkarılma yetkisini devredebilir (yeni İMK m. 428/2). Ancak belirtmek gerekir ki kantonlar, Yetişkinleri Koruma Makamı yanında kanton hukukuna göre belirleyeceği süre ile sınırlı olmak üzere hekimleri de yerleştirme hususunda yetkilendirebilir (yeni İMK m. 429/1). Hekimlerin yerleştirme yetkisi, altı haftayı geçemez (yeni İMK m. 429/1). Hekim tarafından yerleştirme kararı verilmişse, yerleştirme süresi zarfında Yetişkinleri Koruma Makamı tarafından icra edilebilir bir yerleştirme kararı verilmediği takdirde, hekimin yerleştirme yetkisi en geç bu sürenin sonunda sona erer (yeni İMK m. 429/2). Hekimin yerleştirme yetkisine ilişkin usul kurallarına ise yeni İMK m. 430'da ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir.

⁷⁵ Konu hakkındaki açıklamalar için bkz. Yavuz/Erlüle/Topuz, *Yeni Vesayet Hukukuna Doğru: Yetişkinlerin Korunması Hukuku (İsviçre Örneği)*, 19 ve 140 dn. 42 ve 43'de yer alan açıklamalar.

⁷⁶ Honsell/Vogt/Geiser, *Zivilgesetzbuch I: Art. 1–456 ZGB (Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht)*, 1952 N. 10.

⁷⁷ Honsell/Vogt/Geiser, *Zivilgesetzbuch I: Art. 1–456 ZGB (Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht)*, 1952 N. 10; Yavuz/Erlüle/Topuz, *Yeni Vesayet Hukukuna Doğru: Yetişkinlerin Korunması Hukuku (İsviçre Örneği)*, 127.

Kanunu'na alınmamıştır⁷⁸. Yeni İMK m. 429'a göre, kantonlar Yetişkinleri Koruma Makamı yanında kanton hukukuna göre belirleyeceği süre ile sınırlı olmak üzere hekimleri de yerleştirme hususunda yetkilendirebilirler. Ancak hekimlerin yerleştirme yetkisi, altı haftayı geçemez. Dikkat edilirse, yeni düzenlemede kantonlara verilen yetki, gecikmesinde sakınca bulunan haller veya psikolojik rahatsızlıklarla sınırlandırılmamıştır. Ancak yetkinin sahibi ve süresi yönünden sınır getirilmiştir. Nitekim yerleştirme yetkisi sadece hekimlere ve altı haftalık azami süreyi geçmemek şartı ile verilebilir⁷⁹.

E) KURUMA YERLEŞTİRME VE KURUMDAN ÇIKARMA KARARI VERİLMESİNDE YETKİLİ MAHKEME

Yerleştirme, alıkonulma ve kurumdan çıkarmaya ilişkin yetkili mahkeme TMK m. 433'te düzenlenmiştir. Buna göre, ilgili kişinin yerleştirilmesi veya alıkonulması için karar verme yetkisi, kural olarak ilgilinin yerleşim yeri vesayet makamına aittir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde istisnai olarak bu yetki ilgili kişinin bulunduğu yer vesayet makamı tarafından kullanılır (TMK m. 433/1)⁸⁰. Yerleştirme ve alıkonulmaya karar veren vesayet makamının, kurumdan çıkarmaya da yetkili olduğu kabul edilmiştir (TMK m. 433/2).

Yerleşim yeri, kişinin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir (TMK m. 19/1). Ergin kişi, kısıtlanarak velayet altında bırakılmış ise, ana ve babasının yerleşim yerindeki; ana ve babanın ortak yerleşim yeri yoksa, çocuğun kendisine bırakıldığı ana veya babanın yerleşim

⁷⁸ Aydın-Özdemir, "19.12.2008 Tarihli İsviçre Medeni Kanunu Değişikliği ile Karşılaştırmalı Olarak Türk Medeni Kanunu'nda Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması Düzenlemesi", 195.

⁷⁹ Yavuz/Erlüle/Topuz, *Yeni Vesayet Hukukuna Doğru: Yetişkinlerin Korunması Hukuku (İsviçre Örneği)*, 127-28; Aydın-Özdemir, "19.12.2008 Tarihli İsviçre Medeni Kanunu Değişikliği ile Karşılaştırmalı Olarak Türk Medeni Kanunu'nda Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması Düzenlemesi", 195.

⁸⁰ Mehaz eski İMK m. 397b'de gecikmesinde sakınca bulunan hallerde "ilgili kişinin bulunduğu yerin" değil, "ilgili kişinin oturduğu yerin" yetkili olacağı ifade edilmiştir. Ancak, buradaki kişinin "oturduğu yer" kavramı geniş yorumlanarak "bulduğu yer" kavramına yakın bir anlamda kabul edilmektedir. Bu konuda bkz. Honsell/Vogt/Geiser, *Zivilgesetzbuch I: Art. 1-456 ZGB (Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht)*, 1951 N. 6.

yerindeki vesayet makamı yerleştirme veya alıkonulma için yetkili olur. Diğer hâllerde çocuğun oturma yeri, onun yerleşim yeri sayılır (TMK m. 21/1).

Ergin kişi, kısıtlanarak vesayet altına alınmış ise, onun yerleşim yeri, bağlı olduğu vesayet makamının bulunduğu yer olduğundan, yerleştirme veya alıkonulma için yetki bağlı olduğu vesayet makamındadır (TMK m. 21/2)⁸¹. Buradaki yetki, kamu düzenine ilişkin olup kesindir⁸². O halde hâkim, yargılamanın her aşamasında yetkili olup olmadığı hususunu gözetebileceği gibi yargılamanın tarafı olanlar da yargılamanın her aşamasında mahkemenin yetkisiz olduğu iddiasında bulunabilirler (HMK m. 19/1).

İlgili kişinin bulunduğu yer vesayet makamı, sadece gecikmesinde sakınca bulunan hallerde özgürlüğün kısıtlanması (ve kurumdan çıkarma) için yetkilidir. Gecikmesinde sakınca bulunan bir durum yoksa, kişinin bulunduğu yer vesayet makamı hem özgürlüğün kısıtlanması hem de vesayete ilişkin diğer işler için yetkili değildir. Zira, vesayet işlerinde yetkiyi düzenleyen TMK m. 411'de gecikmesinde sakınca bulunan hallere özgü bir yetki belirlenmemiştir.

İlgili kişinin kurumdan çıkarılması ile ilgili olarak, Türk Medeni Kanunu m. 433/2'de, yerleştirme veya alıkonulma kararı veren ilgili

---

⁸¹ Vesayet makamının izni olmadıkça vesayet altındaki kişi yerleşim yerini değiştiremeyeceğinden (TMK m. 412/1), vesayet makamı izin vermedikçe koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması için yetki intikali de söz konusu olmaz. Nitekim Yargıtay 5. Hukuk Dairesi, 15.03.2021 T., E. 2021/535, K. 2021/3431, "Dava, 4721 sayılı TMK'nın 432. maddesi uyarınca koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması istemine ilişkindir. (...) Dosya kapsamından, her ne kadar kısıtlının yerleşim yerinin "Palandöken/ERZURUM" olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı verilmişse de kısıtlının daha önce Akçaabat Sulh Hukuk Mahkemesinin 2019/363 Esas, 2019/607 Karar sayılı kararıyla vesayet altına alındığı ve bu mahkemece takip edildiği, kısıtlının yerleşim yeri değişikliğiyle ilgili olarak vesayet makamının izni bulunmadığı anlaşıldığına göre uyumsuzluğun Akçaabat Sulh Hukuk Mahkemesinde çözümlenmesi gerekmektedir.", UYAP, E.T. 25.01.2022. Aynı yönde bkz. Yargıtay 5. Hukuk Dairesi, 08.11.2021, E. 2021/11536, K. 2021/12672, UYAP, E.T. 25.01.2022.

⁸² Gümüş, "Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)", 210.

kişinin yerleşim yeri vesayet makamının kurumdan çıkarmaya da yetkili olduğu belirtilmiştir. Ancak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde verilen yerleştirme veya alıkonulma kararı halinde, kurumdan çıkarma hususunda yetki, daha sonra aşağıda ifade edeceğimiz TMK m. 434 hükmünde yer alan bildirim yükümlülüğü ile birlikte değerlendirilmelidir. Buna göre, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ilgili kişinin bulunduğu yer vesayet makamı tarafından yerleştirme veya alıkonulma kararı verilmişse, bu karar ilgili kişinin yerleşim yeri vesayet makamına bildirileceğinden, eğer böyle bir bildirim yapılmış ise çıkarma kararını vermeye, ilgili kişinin yerleşim yeri vesayet makamı yetkili olur. Şayet henüz ilgili kişinin bulunduğu yer vesayet makamı tarafından bildirim yapılmamış ve çıkarmaya ilişkin şartlar gerçekleşmişse, ilgili kişinin kurumdan çıkarılmasında, bulunduğu yer vesayet makamı yetkili olur⁸³. Ancak, ilgili kişinin bulunduğu yer vesayet makamı tarafından bildirim yapılmış ve çıkarma şartları gerçekleşmiş ise de yerleşim yeri vesayet makamı tarafından karar verilmesi olanağı bulunmuyorsa (örneğin yerleşim yeri vesayet makamının bulunduğu yerde deprem olması gibi), o halde ilgili kişinin bulunduğu yer vesayet makamının da çıkarma kararını verebileceği kabul edilmelidir⁸⁴.

Özgürlüğünün kısıtlanması ilişkin yargılama başladıktan sonra, ilgili kişinin yerleşim yerini veya bulunduğu yeri değiştirmesi, kısıtlama kararını verecek olan vesayet makamının yetkisini ortadan kaldırmaz⁸⁵. Bununla birlikte, özgürlüğün kısıtlanmasına dair kararın verilmesi ile kararın icrası (ilgili kişinin yerleştirilmesi veya alıkonulması) arasındaki dönemde ilgili kişinin yerleşim yerini değiştirmesi halinde, çıkarma kararını vermeye yeni yerleşim yerindeki vesayet

---

⁸³ Honsell/Vogt/Geiser, *Zivilgesetzbuch I: Art. 1–456 ZGB (Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht)*, 1953-1954 N. 16.

⁸⁴ Gümüş, “Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)”, 210.

⁸⁵ Gümüş, “Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)”, 210.

makamı yetkili olur⁸⁶. Ancak bunun için TMK m. 434 gereği, özgürlüğün kısıtlanması kararı veren vesayet makamının durumu, yeni yerleşim yeri vesayet makamına bildirmesi gerekir. Bu bildirim gerçekleşene kadar, ilgili kişinin kurumdan çıkarılmasına dair şartlar gerçekleşmiş ise kişinin kurumdan çıkarılmasında, daha önce kısıtlama (yerleştirme veya alıkonulma) kararı veren vesayet makamı yetkili olur⁸⁷.

II. KORUMA AMACIYLA ÖZGÜRLÜĞÜN KISITLANMASI KAPSAMINDA KURUMA YERLEŞTİRME VE KURUMDAN ÇIKARMA KARARLARINA KARŞI BAŞVURULABİLECEK YOLLAR

A) KURUMA YERLEŞTİRME VE KURUMDAN ÇIKARMA KARARLARINA KARŞI İTİRAZ VE İTİRAZ HAKKI

Vesayet makamının yerleştirme veya alıkonulma kararı ile kurumdan çıkarma talebinin reddine yönelik kararına ilişkin itiraz yolu, TMK m. 435'te düzenlenmiştir. Buna göre, kuruma yerleştirilen (veya kurumda alıkonulan) kişi veya yakınları, verilen karara karşı kendilerine bildirilmesinden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilirler (TMK m. 435/1). Bu hak, kurumdan çıkarma isteminin reddi halinde de mevcuttur (TMK m. 435/2).

Madde metninden (lafzından) de anlaşılacağı üzere yalnızca vesayet makamının kuruma yerleştirme veya kurumda alıkoyma kararı ile kurumdan çıkarma talebinin reddine dair kararına yönelik itiraz hakkından bahsedilmiştir. Bir görüş, madde lafzının mefhum-u muhalifinden hareketle, vesayet makamının özgürlüğün kısıtlanması talebinin reddine dair kararı ile kurumdan çıkarma talebinin kabulüne dair kararın itiraza konu olamayacağını ve kesin olduğunu kabul etmektedir⁸⁸. Diğer bir görüşe göre ise, burada menfi çözümün reddi ile bir gerçek olmayan boşluğun varlığı kabul edilerek madde lafzında

⁸⁶ Gümüş, "Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)", 211; Honsell/Vogt/Geiser, *Zivilgesetzbuch I: Art. 1-456 ZGB (Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht)*, 1953-1954 N. 16.

⁸⁷ Honsell/Vogt/Geiser, *Zivilgesetzbuch I: Art. 1-456 ZGB (Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht)*, 1953-1954 N. 16.

⁸⁸ Kocağa, "Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması" 47 dn. 46.

belirtilmeyen vesayet makamı kararlarına yönelik de TMK m. 435 gereği itiraz imkanının bulunduğu kabul edilmelidir⁸⁹. Kanaatimizce, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasının kişi özgürlüğüne getirdiği müdahale de göz önüne alınarak, kanun koyucunun burada bilinçli bir tercihte bulunduğu, bu sebeple de vesayet makamının özgürlüğün kısıtlanması talebinin reddine dair kararı ile kurumdan çıkarma talebinin kabulüne dair kararının kesin olduğu kabul edilmelidir.

İtiraz denetim makamına yapılacak olup denetim makamı, asliye hukuk mahkemesidir (TMK m. 397/2). Ancak hangi asliye hukuk mahkemesinin (denetim makamının) yetkili olacağı ise Kanun'da açıkça belirtilmemiştir. Doktrinde, vesayet makamının yetkisinin belirlenmesine paralel bir yorum ile yetkili denetim makamının belirleneceği kabul edilmektedir⁹⁰. Buna göre, özgürlüğün kısıtlanması kararı ilgili kişinin yerleşim yeri vesayet makamı tarafından verilmişse, itiraz konusunda yetki, yerleşim yeri vesayet makamının bağlı olduğu denetim makamına aittir. Gecikmesinde sakınca bulunan hal kapsamında, özgürlüğün kısıtlanması kararı ilgili kişinin bulunduğu yer vesayet makamı tarafından verilmişse TMK m. 434 hükmü gereği bildirim yapıp yapılmamasına göre yetkili denetim makamı belirlenir. İlgili kişinin bulunduğu yer vesayet makamı tarafından yerleşim yeri vesayet makamına bildirim yapılmamışsa, itirazı inceleme yetkisi kişinin bulunduğu yer vesayet makamının bağlı olduğu denetim makamına aittir. Ancak yerleşim yeri vesayet makamına bildirim yapılmışsa, çıkarma yetkisi de artık yerleşim yeri vesayet makamına geçeceğinden itirazı inceleme yetkisi de yerleşim yeri vesayet makamının bağlı olduğu denetim makamına geçer.

Denetim makamına itiraz hakkı “ilgili kişi” ve “yakınlarına” tanınmıştır. İlgili kişi, özgürlüğü kısıtlanan kişidir. Bu kişinin itiraz hak-

---

⁸⁹ Gümüş, “Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)”, 215; Yıldız/Gürsoy, *Türk Vesayet Hukuku Yargılama Usul ve Esasları*, 235.

⁹⁰ Kocağa, “Koruma Amaçlı Özgürlüğün Kısıtlanması”, 47; Gümüş, “Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)”, 216.

kını kullanabilmesi için ayırt etme gücüne sahip olması gerekir. Kişinin ayırt etme gücüne sahip olduğunun kabul edilebilmesi için ise, kendi iradesi dışında bir kuruma yerleştirildiği veya kurumda alıkonulduğunun bilincinde olması ve kararın aksi yönündeki iradesini beyan edebilecek durumda olması gerekli ve yeterlidir⁹¹.

İlgili kişi, içerisinde bulunduğu zayıflık hali (akıl hastalığı, akıl zayıflığı gibi) nedeniyle çoğu zaman kendi hakkında verilen karara itiraz edebilecek durumda olmayabilir. Bu durumu öngören kanun koyucu itiraz hakkını ilgili kişinin yakınlarına da tanımıştır. Yakınların itiraz hakkı, ilgili kişinin itiraz hakkından ayrı ve ondan bağımsız niteliktedir. Burada asıl amaç, itiraz hakkını kullanamayacak bir durumda olan kişiye gerekli hukuki korumanın sağlanabilmesidir⁹². Bu sebeple, yakın kavramı geniş yorumlanmalıdır⁹³. Bu bağlamda, TMK m. 435'teki yakın kavramının, vasinin ve vesayet makamının işlemlerine karşı şikâyet ve itirazı düzenleyen TMK m. 461'deki ilgili kavramından daha geniş bir kapsama sahip olduğu söylenebilir⁹⁴. Mevzuat eski İMK m. 397'de "yakın" kavramı yerine daha kapsayıcı bir anlama sahip "yakınında bulunan kişi" kavramı tercih edilmiştir⁹⁵.

"Yakın" kavramı, koruma amacıyla özgürlüğü kısıtlanan kişi ile belirli bir sosyal ilişki içerisinde bulunan ve onun menfaatlerini korumak isteyen kişi çevresini ifade etmektedir⁹⁶. Bu sebeple, ilgili kişiyi akrabalık, dostluk, mesleki faaliyet, görev vs. herhangi bir sosyal ilişki içerisinde iyi bir şekilde tanıyabilmiş herkes yakın kavramına dahil-

---

⁹¹ Gümüş, "Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)", 216.

⁹² İmamoğlu, Selma Hülya. "Vesayet Altındaki Küçüğün Koruma Amacıyla Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 446)". *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 54, sayı 4 (2005): 299-342, 329.

⁹³ Öztan, Bilge. *Aile Hukuku*. 6. Baskı. Ankara: Turhan, 2015, 1361.

⁹⁴ Gümüş, "Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)", 216.

⁹⁵ Kocaağa, "Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması", 47.

⁹⁶ İmamoğlu, "Vesayet Altındaki Küçüğün Koruma Amacıyla Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 446)", 328.

dir⁹⁷. Bu cümleden olarak, kişinin ana ve babası, çocukları gibi hısımlık bağı ile bağlı olanlar ile arkadaşları, yasal temsilcisi (vasi gibi), doktoru, öğretmeni veya psikoloğu da yakın kavramının kapsamına dahildir⁹⁸. Keza, yakın kavramı için ilgili kişi ile hukuki bir bağ da şart olmayıp fiili bir bağın bulunması yeterlidir. Bu fiili bağ için ortak bir mekânda yaşama şartı da bulunmamaktadır. Örneğin, ilgili kişi ile birlikte kirada oturan arkadaşı gibi komşusu veya mesai arkadaşları da yakın kavramı kapsamındadır⁹⁹.

İlgili kişi veya yakınları tarafından yapılacak itiraz on gün içerisinde yapılmalıdır. Bu süre hak düşürücü niteliktedir¹⁰⁰. Ancak koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması kararı maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmediğinden, bu süre geçirilse de ilgili kişinin çıkarılması için her zaman yetkili vesayet makamından talepte bulunulabilir¹⁰¹. Bu sebeple, süresi geçirildikten sonra yapılan itiraz kurumdan çıkarılma talebi kabul edilerek yetkili vesayet makamına gönderilmelidir.

İtiraz süresi ilgili kişi için TMK m. 436 b. 1 uyarınca, denetim makamına itiraz edebileceğine dair kendisine yapılan yazılı bildirimden (dikkat çekmeden) itibaren başlar. Vesayet makamı tarafından böyle bir bildirim (dikkat çekme) hiç veya gereği gibi yapılmamış ise o halde süre işlemeye başlamaz. Ancak kararın içeriği hakkında daha ön-

---

⁹⁷ Gümüş, “Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)”, 217.

⁹⁸ Öztan, *Aile Hukuku*, 1361. Her zaman ilgili kişi ile arasında hısımlık bağı bulunanların ona yardım edeceği düşünülemez. Örneğin, babası tarafından tecavüze uğrayan ancak bunu yetkili makamlara ihbar edecek koşullarda bulunmayan bir kişinin durumunu öğrenen sağlık personeli gibi kişilerin yakın kavramına dahil olduğunu ve itiraz hakkını kullanabileceklerini kabul etmek gerekir. (Bkz. Cumaloğlu, “Koruma Amaçlı Özgürlüğün Kısıtlanması: Özellikle Psikososyal Engelli Bireyler Bakımından ‘Elverişli Kurum’ Sorunu”, 43-44.

⁹⁹ Gümüş, “Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)”, 217.

¹⁰⁰ Honsell/Vogt/Geiser, *Zivilgesetzbuch I: Art. 1-456 ZGB (Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht)*, 1964 N. 18.

¹⁰¹ Honsell/Vogt/Geiser, *Zivilgesetzbuch I: Art. 1-456 ZGB (Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht)*, 1964 N.21.

ceden bilgi sahibi olunmuş ise süre işlemeye başlamadan da itiraz yoluna başvurulabilir¹⁰².

Yakınların itiraz süresinin ne zaman başlayacağı konusunda ise, doktrinde görüş birliği bulunmamaktadır. Bir görüş, TMK m. 435 hükmünün lafzından hareketle gerek ilgili kişi gerekse yakınları yönünden on günlük itiraz süresinin kendilerine yapılacak bildirimden itibaren başlayacağını kabul etmektedir¹⁰³. Gerçekten de TMK m. 435 lafzına bakıldığında, “Kuruma yerleştirilen kişi veya yakınları (...) kendilerine bildirilmesinden başlayarak on gün içinde (...) itiraz edebilirler.” denilmektedir.

Karşı görüşte olan Gümüş’e göre¹⁰⁴ ise, ilgili kişinin yakınlarına yönelik herhangi bir bildirimde bulunulma yükümlülüğü bulunmamaktadır. TMK m. 435/1’in sanki ilgili kişinin yakınlarına yönelik bir bildirim yükümlülüğü varmış izlenimini uyandıran lafzı yanıltıcıdır. Burada yer alan bildirim, İsviçre hukukunda olduğu gibi TMK m. 436 b. 1’e göre yalnızca koruma amacıyla özgürlüğü kısıtlanan ilgili kişiye yapılacak yazılı bildirim ifade eder ve bu bildirim yakınlar ile herhangi bir ilgisi bulunmamaktadır. Bundan dolayı, TMK m. 435/1 hükmü, mehz eski İMK m. 397d/1 hükmü gibi okunmalı ve anlaşılmalıdır. Yakınların itiraz hakkı, özgürlüğün kısıtlanması kararı hakkında bilgi sahibi oldukları andan itibaren başlar.

Mehaz eski İsviçre Medeni Kanunu m. 397d hükmünde, ilgili kişinin veya onun yakınında bulunan bir kişinin bu karara karşı bildirim-

---

¹⁰² Gümüş, “Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)”, 218.

¹⁰³ Çavuşoğlu Işıntan, “Türk Hukukunda Yeni Bir Müessese Koruma Amacıyla Kişi Özgürlüğünün Kısıtlanması (MK m. 432-437)”, 303; Akıntürk/Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, 511; Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 601; Gençcan, Ömer Uğur. “Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması Davaları”, *Adalet Dergisi*, sayı 12 (2002): 40-51, 51.

¹⁰⁴ Gümüş, “Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)”, 214-218. Aynı yönde bkz. Aydın-Özdemir, “19.12.2008 Tarihli İsviçre Medeni Kanunu Değişikliği ile Karşılaştırmalı Olarak Türk Medeni Kanunu’nda Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması Düzenlemesi”, 199; İmamoğlu, “Vesayet Altındaki Küçüğün Koruma Amacıyla Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 446)”, 336; Öztan, *Aile Hukuku*, 1362.

den itibaren on gün içinde yazılı olarak mahkemeye başvurabileceği düzenlenmiştir. Görüldüğü üzere, TMK m. 435 hükmü ile mehz eski İMK m. 397d hükmü birebir örtüşmemektedir¹⁰⁵. TMK m. 435'te yer alan “kendilerine” ifadesinin, kanun koyucu tarafından bilinçli bir şekilde mi kullanıldığı yoksa çeviri hatası mı olduğu bilinmemektedir. Maddenin gerekçesinde de bu hususta herhangi bir açıklık bulunmama- makla birlikte, ilgili hükmün eski İMK m. 397d hükmünden aynen alındığı ifade edilmiştir¹⁰⁶.

Kanaatimizce burada, TMK m. 435 hükmünü TMK m. 436 b. 1 hükmü ile birlikte değerlendirerek sonuca gidilmelidir. TMK m. 436 b. 1 hükmüne göre, vesayet makamının kararın sebepleri hakkında bilgilendirme ve itiraz hakkı ile ilgili dikkat çekme yükümlülüğü yalnızca koruma amacıyla özgürlüğü kısıtlanan kişiye karşıdır. Yakınlara yöne- lik herhangi bir bilgilendirme veya dikkat çekme yükümlülüğü kural olarak bulunmamaktadır. Ancak “yakınların” itiraz hakkına sahip ol- masındaki asıl amaç, koruma amacıyla da olsa özgürlüğü kısıtlanan kişiye bu karara karşı denetim makamına itiraz imkanının oluşturul- ması ile kararın en azından başka bir yargı merci tarafından deneti- minin sağlanması olduğuna göre, eğer ilgili kişi herhangi bir sebeple itiraz hakkını kullanamayacak durumda ise (örneğin, ayırt etme gü- cünden yoksunsa) TMK m. 436 b. 1'de yer alan bildirim istisnai olarak ilgilinin yakınlarına yapılır¹⁰⁷. Bu sayede ilgili kişinin yakınları, kararın sebepleri ve itiraz hakkı ile ilgili bilgilendirilmiş bir şekilde haklarını kullanabilirler.

O halde, ilgili kişinin içerisinde bulunduğu durum nedeniyle TMK m. 436 b. 1'de yer alan bilgilendirmenin yakınlarına yapıldığı hallerde yakınların itiraz hakkı kendilerine yapılan bildirimden itibaren başlar.

¹⁰⁵ İmamoğlu, “Vesayet Altındaki Küçüğün Koruma Amacıyla Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 446)”, 335.

¹⁰⁶ Türk Medeni Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/611, 1/425, 2/361, 2/680), Dönem: 21, Yasama Yılı: 3, Sıra Sayı No: 723, https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem21/yil01/ss723_Madde_Gerekceleri_3.pdf (E.T. 01.10.2021).

¹⁰⁷ İmamoğlu, “Vesayet Altındaki Küçüğün Koruma Amacıyla Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 446)”, 336.

Ancak böyle bir bildirim yapılmamış ise, yakınların itiraz hakkı, özgürlüğü kısıtlanan (ilgili) kişiye yapılan bildirim anından itibaren başlar. Yakınların itiraz hakkının, ilgili hakkındaki kısıtlama kararını öğrenmelerinden itibaren başlayacağını kabul edilmesi “yakın” kavramının geniş anlamı karşısında kararın çoğu kez şekli anlamda kesinleşmemesi sonucunu beraberinde getirebilir. Bu ise hukuki güvenliği ve öngörülebilirliği zedeleyebilecek bir durumdur. Bu sebeple, kendisine bildirimde bulunulmayan yakınlar yönünden itiraz süresinin, özgürlüğü kısıtlanan (ilgili) kişiye yapılan bildirim anından itibaren başlayacağını kabul etmek gerekir. Keza, mehz eski İMK m. 397d hükmü de bu yöndedir.

İtirazın şekli ile ilgili TMK m. 435'te herhangi bir belirleme yapılmamıştır. Oysa, mehz eski İMK m. 397d'de itirazın yazılı şekilde yapılacağı açıkça belirtilmiştir. O halde, itirazın yazılı veya sözlü şekilde yapılması mümkündür¹⁰⁸. Ancak sözlü yapılan itirazın derhal tutanağa bağlanması ile altının itirazda bulunana imzalatılması gerekir¹⁰⁹.

İtiraz hakkı, hakkında koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması kararı alınan kişi için “şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanılması” niteliğindedir¹¹⁰. Ancak yakınların itiraz hakkı şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak olmayıp temsile dayalı olarak da ileri sürülebilir¹¹¹.

İlgili kişi veya yakınların itirazı üzerine denetim makamı, öncelikle özgürlüğü kısıtlanan kişinin korunmaya değer güncel bir menfaati bulunup bulunmadığını araştırmalıdır¹¹². Kişinin hukuka aykırı olarak

¹⁰⁸ Kocağa, “Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması”, 47.

¹⁰⁹ Gümüş, “Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)”, 218.

¹¹⁰ Nisbi şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanılması niteliğinde olduğu yönünde, Gümüş, “Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)”, 218.

¹¹¹ Honsell/Vogt/Geiser, *Zivilgesetzbuch I: Art. 1-456 ZGB (Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht)*, 1964 N. 20.

¹¹² Honsell/Vogt/Geiser, *Zivilgesetzbuch I: Art. 1-456 ZGB (Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht)*, 1961 N. 7.

özgürlüğünün kısıtlanması, TMK m. 468 hükmü gereği devletin sorumluluğunu gerektirir¹¹³.

Denetim makamı, yapacağı inceleme sırasında vesayet makamının belirlediği kurumun elverişliliğini de denetler ve gerekirse kişinin başka bir kuruma yerleştirilmesine de karar verebilir¹¹⁴. Ancak denetim makamının, özgürlüğün kısıtlanması dışında başka bir vesayet tedbirini doğrudan alma yetkisi bulunmamaktadır. Şayet ilgili kişi hakkında vesayet altına almayı gerektiren bir sebep varsa, bu durumu yetkili vesayet makamına bildirmek zorundadır (TMK m. 405/2). Denetim makamı, itiraz sonucunda alacağı kararı ilgili kişiye, itirazda bulunan yakınlarla, vesayet makamına ve kararın icrası için gerekli kişilere (örneğin, kuruma) bildirir¹¹⁵.

B) DENETİM MAKAMI KARARINA KARŞI KANUN YOLUNA BAŞVURU

Denetim makamının vereceği itirazın reddi veya kabulü kararına karşı kanun yoluna başvuru imkanının bulunup bulunmadığı ile ilgili doktrinde görüş birliği bulunmamaktadır. Bir görüşe göre, denetim makamının vereceği karar kesin olup kanun yoluna başvurulamaz¹¹⁶. Ancak bu görüşün sebebi ile ilgili herhangi bir açıklama yapılmamıştır.

Diğer bir görüşe göre ise, denetim makamının kararının kesin olduğuna dair Türk Medeni Kanunu'nda veya Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda herhangi bir hüküm bulunmamakla birlikte, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasının kişinin mevcut durumuna getir-

---

¹¹³ Mehaz eski İMK m. 429a'da koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması bakımından devletin sorumluluğu ayrıca düzenlenmiştir.

¹¹⁴ Gümüş, "Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)", 215.

¹¹⁵ Honsell/Vogt/Geiser, *Zivilgesetzbuch I: Art. 1-456 ZGB (Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht)*, 1965-1966 N. 26-27.

¹¹⁶ Akıntürk/Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, 511; Gençcan, "Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması Davaları", 51; Sert/Özçelik/Yıldırım, "Türkiye'de Akıl Hastalığı Olan Hastalarda Zorla Yatırma ve Zorla Tedavi/ Hukuki ve Etik Sorunlar", 400.

diği ağır müdahale de göz önüne alındığında denetim makamı kararlarına karşı kanun yolunun açık olduğu kabul edilmelidir¹¹⁷.

Kanaatimizce bu son görüş daha isabetlidir. Gerçekten de ne kişi özgürlüğünün kısıtlanmasında itirazı düzenleyen TMK m. 435'te ne de vesayet işlerinde vesayet makamının kararlarına karşı denetim makamına itiraz edilebileceğini düzenleyen TMK m. 461/2'de denetim makamı tarafından verilecek kararın kesin olduğuna dair herhangi bir ifade bulunmamaktadır. Sadece, TMK m. 488'de vasinin görevden alınması ile ilgili vesayet makamı kararına yapılacak itirazın denetim makamı tarafından kesin şekilde karara bağlanacağı düzenlenmiştir. Bundan başka vesayet hukukunda, denetim makamı tarafından verilen kararın kesin olduğuna dair herhangi bir hüküm yer almamaktadır¹¹⁸.

¹¹⁷ Çavuşoğlu Işıntan, "Türk Hukukunda Yeni Bir Müessese Koruma Amacıyla Kişi Özgürlüğünün Kısıtlanması (MK m. 432-437)", 304; Gümüş, "Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)", 219; Aydın-Özdemir, "19.12.2008 Tarihli İsviçre Medeni Kanunu Değişikliği ile Karşılaştırmalı Olarak Türk Medeni Kanunu'nda Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması Düzenlemesi", 198; Öztan, *Aile Hukuku*, 1362; Yıldız/Gürsoy, *Türk Vesayet Hukuku Yargılama Usul ve Esasları*, 237.

¹¹⁸ Yargıtay, isabetsiz bir şekilde (1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun kanun yolu hükümlerinin uygulandığı dönemde) koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması yargılamasında denetim makamı tarafından verilecek kararların da TMK m. 488'de yer alan düzenlemeden bahisle kesin olduğunu ve temyize konu olamayacağını belirtmiştir. Bu yöndeki bir karar için bkz., Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 16.01.2018 T., E. 2017/7990, K. 2018/567, "Türk Medeni Kanunu'nun 432/1. maddesi uyarınca koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması istenilmiş, Mahkemenin davanın kabulüne dair kararına kısıtlı adayı tarafından itiraz edilmiş, itirazın Denetim Makamı tarafından reddi üzerine; karar kısıtlı adayı tarafından temyiz edilmiştir. Türk Medeni Kanunu'nun 435. maddesi gereğince, kuruma yerleştirilen kişi veya yakınları, verilen karara karşı kendilerine bildirilmesinden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilirler. Bu hak, kurumdan çıkarılma isteminin reddi hâlinde de kullanılabilir. Türk Medeni Kanunu'nun 422. maddesi gereğince de yapılan itirazları inceleme görevi; öncelikle vesayet makamı olan sulh mahkemesine, onun kabul etmemesi halinde denetim makamı olan asliye mahkemesine aittir. Türk Medeni Kanunu'nun 488. maddesinde ise, vesayet makamının kararlarına ilişkin itiraz üzerine verilen denetim makamı kararlarının kesin olduğu hükme bağlandığından; kısıtlı adayı tarafından temyiz dilekçesi verilmiş ise de, bu dilekçe, Türk Medeni Kanunu'nun 435. maddesi gereğince itiraz niteliğinde olup, denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesince incelenerek karar verildiğinden ve denetim makamının kararı da kesin olduğundan tem-

Kanun koyucu TMK m. 488'in gerekçesinde, vasinin görevden alınması ile ilgili durumu aşacak şekilde, bütün denetim makamı kararlarının kesin olduğunu belirtmiş ise de bu durum kanun sistematigi ile örtüşmemektedir¹¹⁹. Kanun koyucu, gerekçede belirttiği gibi, itiraz sonucu denetim makamının vereceği bütün kararların kesin olduğunu hükme bağlamak istiyorsa, bunun yeri vasinin görevden alınmasını usulünü düzenleyen hükümler arasında değil, vesayet dairlerinin görevlerini düzenleyen genel nitelikteki TMK m. 461 ve devamı hükümleri arasında olmalıydı¹²⁰.

Usul kanunu olan Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 341, m. 382/2 b. (b) (19) ve m. 362/1 b. (ç) hükümlerine göre ise, vesayet işlerinin (koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması da dahil) birer çekişmesiz yargı işi olduğu, çekişmesiz yargı işinin Yargıtay'da temyize konu olamayacağı, ancak Bölge Adliye Mahkemeleri'nde istinafa konu olabileceği düzenlenmiştir¹²¹. O halde, hukuki yararı bulunan ilgililer tarafından denetim makamının vereceği itirazın reddi veya kabulü kararına karşı, kararın öğrenilmesinden itibaren iki hafta içinde, Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümleri dairesinde istinaf yoluna başvurulabilirler (HMK m. 387).

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasında, kanun yollarına başvuru ile ilgili halihazırda ülke genelindeki yargı uygulamasına baktığında ise Bölge Adliye Mahkemeleri tarafından bu konuda yeknesak bir uygulamada bulunulmadığı, üst dereceli mahkemelerin birbiri ile çelişen kararlarının bulunduğu görülmektedir. Bazı kararlara göre, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması yargılamasında vesayet

---

yiz isteminin REDDİNE, (...) karar verildi.", UYAP, E.T. 25.01.2022. Aynı yönde bkz. Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 18.01.2018, E. 2017/8405, K. 2018/875, UYAP, E.T. 25.01.2022.

¹¹⁹ Türk Medeni Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/611, 1/425, 2/361, 2/680), Dönem: 21, Yasama Yılı: 3, Sıra Sayı No: 723, https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem21/yil01/ss723_Madde_Gerekceleri_3.pdf (E.T. 01.10.2021).

¹²⁰ Aydın-Özdemir, "19.12.2008 Tarihli İsviçre Medeni Kanunu Değişikliği ile Karşılaştırmalı Olarak Türk Medeni Kanunu'nda Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması Düzenlemesi" 198 dn. 82.

¹²¹ RG. 04.02.2011, S. 27836; Aydın-Özdemir 198 dn. 83.

makamı tarafından verilen kararlar denetim makamı tarafından “kesin” şekilde karara bağlanmalıdır. Bu kararların dayanak noktasından ilki, çok ilginçtir ki “HMK m. 341’de istinaf yoluna başvurulabilen kararların belirtildiği, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması ile ilgili kararların burada istinaf yoluna başvurulabilen kararlar arasında sayılmadığı” şeklindedir¹²². Oysa HMK m. 341’de ilk derece mahkemelerinin “nihai kararlarına” karşı istinaf yoluna başvurulabileceği düzenlenmiştir. Denetim makamının itiraz incelemesi sonucunda vereceği itirazın reddi veya kabulü kararının nihai bir karar olduğunda kuşku bulunmamaktadır. Denetim makamı tarafından verilecek kararın kesin olduğuna ilişkin kararların diğer dayanak noktasını TMK m. 488’de yer alan düzenleme oluşturmaktadır. Buna göre, vasinin görevden alınması ile ilgili söz konusu düzenleme keyfi bir şekilde koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına ilişkin yapılacak itirazlara da teşmil edilmektedir¹²³.

---

¹²² Bu yönde kararlar için bkz., Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesi, 17.09.2021 T., E. 2021/1085, K. 2021/1160, “Yukarıda açıklanan yasal düzenlemeler gözönüne alındığında, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması kararlarına karşı yapılan itirazların inceleme görevinin, denetim makamı olan Asliye Hukuk Mahkemesine ait (5133 S.K. md.2-3, TMK md.397) olduğu, Hukuk Muhakemeleri Kanununun 341. maddesinde istinaf yoluna başvurulabilen kararların yazılı olduğu, “Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması” kararının istinaf yoluna başvurulabilen kararlardan olmadığı anlaşılmaktadır. Buna göre, istinaf dilekçesinin reddi ve evrakın denetim makamına gönderilmesi ve denetim makamınca bu konuda kesin bir karar verilmesi için dosyanın mahkemesine iadesine karar verilmesi gerekir.”, UYAP, E.T. 27.01.2022; İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 35. Hukuk Dairesi, 11.10.2017, E. 2017/2965, K. 2017/1451, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu 341.maddesinde istinaf yoluna başvurulabilen kararların yazılı olduğu, “Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması” kararının istinaf yoluna başvurulabilen kararlardan olmadığı anlaşılmıştır. (...) İncelenen mahkeme kararının istinafı mümkün olmadığından başvurunun usulden reddine, karar vermek gerekmiştir.”, UYAP, E.T. 27/01/2022.

¹²³ Bu yönde bir karar için bkz., Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesi, 17.04.2018 T., E. 2018/738, K. 2018/551, “Türk Medeni Kanunu’nun 432/1. maddesi uyarınca koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması istenilmiş, mahkemece talebin kabulü ile tedavi ve koruma amaçlı sağlık kurumuna yerleştirme kararı verilmiş, bu karara karşı tedavi ve koruma amaçlı kuruma yerleştirilen tarafından itiraz edilmiştir. Türk Medeni Kanunu’nun 435. maddesi gereğince kuruma yerleştirilen kişi veya yakınları, verilen karara karşı kendilerine bildirilmesinden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilirler. Bu hak, kurumdan çıkarılma isteminin reddi hâlinde de kullanılabilir. Türk Medeni Kanunu’nun 422.

Bazı bölge adliye mahkemesi kararları ise, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması yargılamasında verilen kararlara karşı istinaf yolunun açık olduğu yönündedir. Bu kararlarda oldukça isabetli bir şekilde, TMK m. 488'de yer alan düzenlemenin sadece vasinin görevden alınması yargılamasında vesayet makamı tarafından verilen kararlara karşı yapılacak itirazları kapsadığı, diğer vesayet makamı kararlarına yapılacak itirazların ise hükmün kapsamında bulunmadığı, dolayısıyla istinaf yolunun açık olduğu kabul edilmektedir¹²⁴. Ancak

---

maddesi gereğince de yapılan itirazları inceleme görevi; öncelikle vesayet makamı olan sulh mahkemesine, onun kabul etmemesi halinde denetim makamı olan asliye mahkemesine aittir. Öyle ise mahkemece verilen koruma amaçlı özgürlüğü kısıtlamaya yönelik kararın yukarı da açıklanan kurallar çerçevesinde değerlendirilip, vesayet makamınca itiraz nedenleri yerinde görülmediği takdirde buna ilişkin kararlar birlikte evrakın denetim makamına gönderilmesi ve denetim makamınca bu konuda Türk Medeni Kanunu'nun 488. maddesi uyarınca kesin bir karar verilmesi için dosyanın mahkemesine iadesine karar verilmesi gerekmiş ve aşağıdaki hüküm kurulmuştur.", UYAP, E.T. 27/01/2022.

¹²⁴ Bu yöndeki bir karar için bkz., Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesi, 19.11.2021 T., E. 2021/2437, K. 2021/1679, "Tüm dosya içeriğine ve dosyada mevcut belgelere göre; Kısıtlı hakkında aldırılan Elmalı Devlet Hastanesi ve Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesinin heyet raporlarında kısıtlı hakkında müşahade altında tutularak rapor düzenlenmesinin gerektiğinin bildirildiği, Antalya Eğitim ve Araştırma hastanesinin 01.07.2021 tarihli raporuna göre ilgilinin yapılan muayenesinde kendisine "bipolar affectif bozukluk, manik epiod içgörüsü mevcut değil, tedaviyi kabul etmiyor" gerekçesiyle vasi tayini gerektiği ve şuan ki haliyle toplum açısından tehlikeliliği mevcut olup kapalı serviste tedavi altına alınmasının uygun olduğunun bildirildiği anlaşılmış olup mahkemece bu rapora dayanarak 01/09/2021 tarihinde kısıtlama ve sağlık kurumuna yerleştirme kararı verildiği, rapor ve karar tarihi itibarıyla rapora dayanarak yerel mahkemece kısıtlama ve tedavi kararı verilmesinde isabetsizlik bulunmadığı anlaşıldığından kısıtlının istinaf başvurusu yerinde görülmediğinden esastan reddine karar vermek gerekmektedir. 4721 sayılı TMK'nun 422. maddesi gereğince vasinin şahsına-sıfatına karşı yapılan itirazları veya vasinin ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini inceleme görevi, öncelikle vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine, onun kabul etmemesi halinde denetim makamına aittir. Türk Medeni Kanunu'nun 397. maddesinde de denetim makamı görevinin asliye hukuk mahkemesine ait olduğu hükme bağlanmıştır. Vasi adayının atanmış vasinin şahsına yönelik itirazına ilişkin dilekçenin açıklanan kurallar çerçevesinde değerlendirilip vesayet makamınca itiraz nedenleri yerinde görülmediği takdirde denetim makamınca bu konuda Türk Medeni Kanunu'nun 488. maddesi uyarınca kesin bir karar verilmesi gerektiğinden dilekçede bahsedilen karara karşı istinaf kanun yolunun açık olmadığı anlaşılmaktadır. Açıklanan nedenlerle, vasi adayının esasa yönelik istinaf itirazlarının reddine, vasinin şahsına yönelik istinafının ise itiraz niteliğinde olduğu, bu kararın istinaf kanun yoluna tabi olmadığı, bu talep hakkında denetim makamınca TMK'nun 488. maddesi uyarınca kesin bir karar verilmesi gerektiği anlaşıldığından bu yöndeki

ne yazık ki bu kararlarda, TMK m. 435 hükmü tamamen göz ardı edilmekte, istinaf yolunun denetim makamının (asliye hukuk mahkemesinin) vereceği itirazın reddi veya kabulü kararına karşı değil, vesayet makamı (sulh hukuk mahkemesi) kararlarına karşı (yerleştirme, alıkoyma, kurumdan çıkarılma talebinin reddi) açık olduğu kabul edilmektedir¹²⁵.

Kanaatimizce, denetim makamı tarafından verilecek itirazın reddi veya kabulü kararına karşı HMK m. 387 hükmü gereği iki haftalık süre içerisinde istinaf yoluna başvurma imkanının bulunduğu kabul edilmelidir. Uygulamada, vesayet makamı kararlarına karşı istinaf yoluna başvuru imkanının kabul edilmesi sonucu TMK m. 435'in işlevsiz bırakılması isabetli değildir. Zira TMK m. 435 hükmü sayesinde, ilk derece mahkemelerinin (vesayet ve denetim makamının) aynı mahalde bulunmaları ve ulaşılabilir olmaktadır kolaylıkları nedeniyle, gecikmeye mahal vermeden itiraz üzerine, ilgili kişinin denetim makamı tarafından bizzat dinlenerek özgürlüğünden gereksiz yere mahrum edilmesi engellenmektedir. Denetim makamı tarafından verilecek olan kararın HMK m. 387 hükmü uyarınca istinafi ise kişi özgürlüğünün kısıtlanması gibi oldukça önemli bir kararda, kararın hukuka uygunluğunun bir kez de üst dereceli mahkeme tarafından denetlenmesi imkânı tanımaktadır.

---

istinaf kanun yoluna başvuru dilekçesinin usul yönünden reddine karar verilmesi gerekir.", UYAP, E.T. 27.01.2022.

¹²⁵ İstinaf yolunun açık olduğunu kabul eden Bölge Adliye Mahkemesi ilgili dairelerinin uygulamasının ekseriyetle bu yönde olduğu görülmektedir. Örneğin, bkz., Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi, 09.09.2021 T., E. 2021/1361, K. 2021/1252, UYAP, E.T. 27.01.2022; Diyarbakır Bölge Adliye Mahkemesi 5. Hukuk Dairesi, 29.06.2021 T., E. 2021/622, K. 2021/845, UYAP, E.T. 27.01.2022; Konya Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi, 09.03.2021 T., E. 2021/174, K. 2021/323, UYAP, E.T. 27.01.2022; Trabzon Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesi, 22.12.2020 T., E. 2020/1371, K. 2020/1199, UYAP, E.T. 27.01.2022; Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesi, 27.02.2019 T., E. 2018/2846, K. 2019/354, UYAP, E.T. 27.01.2022.

SONUÇ

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasında talep edilebilecek tedbir, koruma ihtiyacı bulunan kişinin kısıtlanması ve bu çerçevede bir kuruma yerleştirilmesidir. Bu kararın verilebilmesi için aranan; kişinin ergin olması, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması sebeplerinden (zayıflık hallerinden) birinin bulunması, kişisel korunmanın başka şekilde sağlanamaması (orantılılık), toplum için tehlike oluşturma şartları yanı sıra elverişli bir kurumun bulunması da önemli şartlardan biridir.

Kurum kavramının kapsamına, kişinin iradesine karşı veya iradesi bulunmaksızın hareket serbestisinin hissedilebilir ölçüde sınırlandırılarak kişisel korunmasının sağlandığı, hastane, bakımevi, yurt, rehabilitasyon merkezleri veya klinik gibi yerler girmektedir. Kurumun kamusal idarenin yönetiminde olmasının veya özel hukuk teşebbüsleri tarafından yönetilmesinin bir önemi yoktur. Kurum kavramının somutlaştırılmasında, Türk Medeni Kanunu'nda düzenleme olmamakla beraber Sosyal Hizmetler Kanunu'ndan yararlanılabilir.

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması kurumundan beklenen amacın gerçekleştirilmesi, kişinin ihtiyaç duyduğu tedavi, eğitim, ıslah veya bakımı sağlamaya elverişli kurumlar sayesinde mümkün olur. Bu sebeple, sözü edilen kurumların hem fiziki hem de hukuki yapılarının pozitif hukuk düzenlemesiyle belirlenmesi gerekir. Bu sebeple, Türk Medeni Kanunu'nun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzükte öngörülen “Koruma amacıyla özgürlüğü kısıtlanan ergin kişinin tedavisi, eğitimi veya ıslahı için elverişli bir kuruma yerleştirilmesi veya alıkonulmasına ilişkin esas ve usulleri düzenleyen yönetmeliğin” en kısa zamanda çıkarılması gerekmektedir.

Kişinin tedavisi, eğitimi veya ıslahı için yerleştirileceği veya alıkonulacağı kurumun “elverişli” olması şarttır. Elverişliliğin somut olayın şartlarına göre belirlenmesi gerekir. Kurumun organizasyon yapısının, personel kapasitesinin vs. tümü ile kişinin ihtiyacı olan tedavi, eğitim, ıslah veya bakımı kişiye özgü olarak esaslı bir şekilde

sağlamaya yetecek düzeyde olması gerekir. Kurumun, kişinin kolaylıkla ayrılmasını engelleyici güvenlik önlemlerini haiz olması da gerekir.

İlgili kişinin yerleştirilmesi veya alıkonulması için karar verme yetkisi, kural olarak ilgilinin yerleşim yeri vesayet makamına aittir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde istisnai olarak bu yetki ilgili kişinin bulunduğu yer vesayet makamı tarafından kullanılır (TMK m. 433/1). Yerleştirme ve alıkonulmaya karar veren vesayet makamının, kurumdan çıkarmaya da yetkili olduğu kabul edilmiştir (TMK m. 433/2).

Kuruma yerleştirilen (veya kurumda alıkonulan) kişi veya yakınları, verilen karara karşı kendilerine bildirilmesinden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilirler. Bu hak, kurumdan çıkarma isteminin reddi halinde de mevcuttur. Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasının kişi özgürlüğüne getirdiği müdahale de göz önüne alınarak, hükmün zıt anlamı gereği, vesayet makamının özgürlüğün kısıtlanması talebinin reddine dair kararı ile kurumdan çıkarma talebinin kabulüne dair kararının kesin olduğu kabul edilmelidir.

Denetim makamına itiraz hakkı “ilgili kişi” ve “yakınlarına” tanınmıştır. İlgili kişi, özgürlüğü kısıtlanan kişidir. Bu kişinin itiraz hakkını kullanabilmesi için ayırt etme gücüne sahip olması gerekir. Yakınların itiraz hakkı, ilgili kişinin itiraz hakkından ayrı ve ondan bağımsız niteliktedir. “Yakın” kavramı, koruma amacıyla özgürlüğü kısıtlanan kişi ile belirli bir sosyal ilişki içerisinde bulunan ve onun menfaatlerini korumak isteyen kişi çevresini ifade etmektedir.

Denetim makamının kararının kesin olduğuna dair bir hüküm bulunmamakla birlikte, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasının kişinin mevcut durumuna getirdiği ağır müdahale de göz önüne alındığında denetim makamı kararlarına karşı kanun yolunun açık olduğu kabul edilmelidir.

Uygulamada, bölge adliye mahkemeleri çoğunlukla koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması yargılamasında verilen kararlara karşı

istinaf yolunun açık olduğu yönünde kararlar vermektedirler. Ancak bu kararlarda istinaf yolunun denetim makamının (asliye hukuk mahkemesinin) vereceği itirazın reddi veya kabulü kararına karşı değil, vesayet makamı (sulh hukuk mahkemesi) kararlarına karşı (yerleştirme, alıkoyma, kurumdan çıkarılma talebinin reddi) açık olduğu kabul edilmektedir. Kanaatimizce, denetim makamı tarafından verilecek itirazın reddi veya kabulü kararına karşı HMK m. 387 hükmü gereği istinaf yoluna başvurma imkânı kabul edilmeli, vesayet makamı kararlarına karşı TMK m. 435 gereği önce denetim makamına itiraz yoluna başvurulabilmeli, doğrudan istinaf yoluna başvurulmamalıdır. Aksi halde TMK m. 435'in işlevsiz bırakılmasına yol açılır.

YAZAR BEYANI	
Mali Destek/Teşekkür Beyanı:	Bulunmamaktadır.
Yazarların Katkıları	Birinci yazar % 30, ikinci yazar % 70 oranında katkı sağlamıştır.
Çıkar Çatışması/Ortak Çıkar Beyanı	Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir.
Etik Kurul Onayı:	Gerekmemektedir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Akıntürk, Turgut/Ateş, Derya. *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*. 23. Baskı. İstanbul: Beta, 2021.

Aydın-Özdemir, Elif. "19.12.2008 Tarihli İsviçre Medeni Kanunu Değişikliği ile Karşılaştırmalı Olarak Türk Medeni Kanunu'nda Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması Düzenlemesi". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 15, sayı 2 (2013): 171-209.

Çavuşoğlu Işıntan, Pelin. "Türk Hukukunda Yeni Bir Müessese Koruma Amacıyla Kişi Özgürlüğünün Kısıtlanması (MK m. 432-

- 437)”. *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3, sayı 2 (2004): 297–306.
- Cumalıoğlu, Emre. “Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması: Özellikle Psikososyal Engelli Bireyler Bakımından ‘Elverişli Kurum’ Sorunu”. *İzmir Barosu Dergisi*, sayı 1 (2021): 15-51.
- Dağlı, Mehmet. *Emsal İçtihatlarla Türk Medeni Hukukunda Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması*. Ankara: Turhan, 2011.
- Gençcan, Ömer Uğur. “Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması Davaları”. *Adalet Dergisi*, sayı 12 (2002): 40–51.
- Gümüş, Mustafa Alper. “Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)”. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, sayı 2 (2004): 189–228.
- Honsell, Heinrich/Vogt, Nedim Peter/Geiser, Thomas. *Zivilgesetzbuch I: Art. 1–456 ZGB (Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht)*. 3. Auflage. Basel: Helbing & Lichtenhahn, 2006.
- İmamoğlu, Selma Hülya. “İsviçre Medeni Kanununun Yurtlarda veya Bakım Kurumlarında Kalan Ayırt Etme Gücü Bulunmayan Kişiler Hakkındaki Hükümleri ve Türk Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 68, sayı 1 (2019): 213–240.
- İmamoğlu, Selma Hülya. “Vesayet Altındaki Küçüğün Koruma Amacıyla Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 446)”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 54, sayı 4 (2005): 299–342.
- Karabağ Bulut, Nil. “Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması Kurumunun Ağır Tehlike Arz Eden Salgın Hastalık Hali Bakımından Elverişliliğinin Değerlendirilmesi”. *İstanbul Hukuk Mecmuası* 78, sayı 2 (26 Ekim 2020): 517–561. <https://doi.org/10.26650/mecmua.2020.78.2.0010>.
- Kılıçoğlu, Ahmet M. *Aile Hukuku*. 5. Baskı. Ankara: Turhan, 2020.
- Kocağa, Köksal. “Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması”. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10, sayı 1

(2006): 33–54.

Onaran, Bilge. “Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması (TMK 432-437)” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2005.

Öztaş, Bilge. *Aile Hukuku*. 6. Baskı. Ankara: Turhan, 2015.

Sert, Gürkan/Özçelik, Hatice/Yıldırım, Gülay. “Türkiye’de Akıl Hastalığı Olan Hastalarda Zorla Yatırma ve Zorla Tedavi/ Hukuki ve Etik Sorunlar”. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi* 9, sayı 3 (2019): 393–404.

Spirig, Eugen. “Die Allgemeine Ordnung der Vonnundtschaft, Die fürsorgerische Freiheitsentziehung Art. 397a- 397f”. İçinde *Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, II. Band, Das Familienrecht*, editör Peter Gauch ve Jörg Schmid, 3. Auflage. Zürich: Schulthess, 1995.

Tuor, Peter/Schnyder, Bernhard/Schmid, Jörg/Rumo-Jungo, Alexandra. *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*. 12. Auflage. Zürich: Schulthess, 2002.

Yavuz, Cevdet/Erlüle, Fulya/Topuz, Murat. *Yeni Vesayet Hukukuna Doğru: Yetişkinlerin Korunması Hukuku (İsviçre Örneği)*. İstanbul: Beta, 2017.

Yıldız, Ekrem/Gürsoy, Serhan. *Türk Vesayet Hukuku Yargılama Usul ve Esasları*. İstanbul: Vedat, 2010.